

58. møde

Fredag den 25. februar 2000 kl. 10.00

Dagsorden

1) Forespørgsel nr. F 27:

Forespørgsel til udenrigsministeren [om udviklingen af det amerikanske NMD-system og om dets mulige konsekvenser for Grønland].
Af Holger K. Nielsen (SF) og Søren Søndergaard (EL) m.fl.
(Forespørgslen anmeldt 30/11 99. Fremme af forespørgslen vedtaget 3/12 99).

Meddelelser fra formanden

Anden næstformand (Henning Grove):

Fødevareministeren (Ritt Bjerregaard) har meddelt mig, at hun ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om strukturforanstaltninger vedrørende fiskerisektoren.
(Ændring af EU-medfinansierede tilskudsordninger og ordninger for yngre fiskere).
(Lovforslag nr. L 202).

Medlemmer af Folketinget Gitte Lillelund Bech (V), Hanne Severinsen (V), Knud Erik Kirkegaard (KF) og Brian Mikkelsen (KF) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om indførelse af filosofikum på de lange videregående uddannelser.
(Beslutningsforslag nr. B 106).

Medlemmer af Folketinget Anne Bastrup (SF), Margrete Auken (SF), Aage Frandsen (SF) og Jes Lunde (SF) har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til statsministeren:

»Hvilke initiativer vil regeringen tage for at sikre, at offentligheden får reel indsigt i væsentlige samfundsforhold, set i lyset af, at de enkelte ressortministerier har beskåret offentlighedens adgang på flere delområder, at offentligheden

unddrages aktindsigt i forbindelse med udlicitering og selskabsdannelser, og at EU står over for at gennemføre forslag om aktindsigt, der tilsyneladende på ingen måde lever op til kravene om offentlighedens indsigt i væsentlige samfundsforhold?«
(Forespørgsel nr. F 41).

Den eneste sag på dagsordenen var:

1) Forespørgsel nr. F 27:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvad kan ministeren oplyse om udviklingen af det amerikanske NMD-system og om dets mulige konsekvenser for Grønland?«

Af Holger K. Nielsen (SF), Villy Søvnal (SF), Søren Søndergaard (EL) og Keld Albrechtsen (EL).

(Forespørgslen anmeldt 30/11 99. Fremme af forespørgslen vedtaget 3/12 99).

Anden næstformand (Henning Grove):

Jeg gør opmærksom på, at afstemning om eventuelle forslag til vedtagelse vil blive udsat til tirsdag den 29. februar 2000.

Begrundelse

Holger K. Nielsen (SF):

NMD står for National Missile Defense, og det kan jo godt her i den danske Folketingssal lyde lidt eksotisk og lidt fremmedartet, nogle vil måske mene lidt uvedkommende, men det er i allerhøjeste grad en meget vigtig diskussion, som vi tager fat på i dag i det danske Folketing.

Det er en diskussion, der har at gøre med den almindelige sikkerhed i hele verden: spørgsmålet, om vi skal have en ny atomoprustning eller ej. Det er en sag, der har at gøre med Grønland, vores forhold til Grønland, og hvordan Grønland skal indpasses i en ny global sikkerhedsstruktur. Det er et spørgsmål, der har at gøre med, hvordan Danmark skal forholde sig til en række af de store spørgsmål, som vi står over for her.

National Missile Defense er et program, som den amerikanske regering måske, vi ved det ikke helt endnu, vil tage beslutning om senere i år. Det vil fra amerikansk side betyde en ganske stor satsning på et nyt nukleart forsvarssystem.

Det har det problem i sig, at det vil stride mod den såkaldte ABM-traktat, og at det derfor vil medføre nogle meget komplicerede diskussioner og komplicerede forhandlinger i forhold til russerne.

Men det centrale for os er, at vi også i det danske Folketing ligesom i andre lande får startet en diskussion af denne her idé, denne her plan, i sammenhæng med, hvordan vi skal forholde os til de nye muligheder, der burde være med hensyn til at få nedrustet, i stedet for at der startes en ny oprustning.

Så jeg ser frem til det svar, jeg får fra regeringen.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): I Folketingets spørgetid den 17. november 1999 oplyste jeg om regeringens holdning til de amerikanske overvejelser om et begrænset nationalt missilforsvar og dets mulige konsekvenser for Grønland. Jeg oplyste dengang, at der ikke var truffet nogen beslutning fra amerikansk side, og at der ikke forelå en konkret anmodning om anvendelse af Thuleradaren i forbindelse med projektet. Dette er fortsat tilfældet.

Endvidere understregede jeg, at regeringen fortsat ønskede, at Thuleradarens anvendelse ikke skulle være i strid med gældende internationale regler. Regeringen har også løbende understreget, at den lægger vægt på at holde Folketinget og parallelt hermed hjemmestyret og Landstinget løbende orienteret om de amerikanske overvejelser, og dette er også fortsat tilfældet.

USA overvejer en eventuel opstilling af et begrænset nationalt missilforsvarssystem, National Missile Defense, NMD. Systemet skal kunne forsvare USA mod et angreb med ét eller få langtrækkende missiler, der kan være udstyret med nukleare eller kemiske eller biologiske eller konventionelle sprængladninger. Det er den amerikanske vurdering, at en sådan trussel mod USA er stigende, og at visse fjendtligt-sindede stater anvender mange ressourcer på at udvikle langtrækkende missiler, der kan true oversøiske amerikanske mål og mål i selve USA. Risikoen for politisk afpresning er en vigtig side af sagen.

Ikke mindst Nordkoreas bestræbelser for at udvikle sådanne missiler vækker bekymring i USA. Nordkorea har testet én løfteraket til

satellitopsendelse. Det vides også, at Nordkorea forbereder nye test. Også andre lande, f.eks. Irak og grupperinger i Mellemøsten, har ambitioner om at udvikle en sådan langtrækkende missilkapacitet. I det hele taget indgår spredningen af masseødelæggelsesvåben og assistance og eksport af viden til både stater og terrorgrupperinger i det nye trusselsbillede. Regeringen er grundlæggende enig i, at truslen fra masseødelæggelsesmidler bør tages meget alvorligt.

Man er fra amerikansk side i færd med at forberede indsættelse af et NMD-system. NMD forudses at blive et meget kompliceret forsvarssystem. Ved hjælp af satellitter og radar vil afsendelsen af et angrebsmissil med kurs mod USA blive opfanget. Angrebsmissilet forventes herefter at blive imødegået af en raket afsendt fra USA, der ved direkte kollision vil destruere angrebsmissilet. Det er, som det hedder på amerikansk, kugle mod kugle. NMD-raketten vil således ikke være udstyret med et sprænghoved, hverken nukleart eller konventionelt.

USA har bilateralt og i NATO orienteret Danmark og andre NATO-medlemslande om NMD-planerne. USA har oplyst, at en eventuel beslutning om etablering af et begrænset nationalt missilforsvarsprogram stadig er under overvejelse. Der er således ikke taget endelig stilling til systemets konkrete indhold og struktur. Der kan tidligst forventes stillingtagen til etablering af systemet i løbet af den kommende sommer.

Det er fra amerikansk side gjort klart, at præsident Clinton vil træffe sin beslutning ud fra en helhedsvurdering. Der vil bl.a. blive taget hensyn til trusselsbilledet. Den teknologiske mulighed for at gennemføre systemet vil indgå i overvejelserne. Også bredere internationale hensyn som våbenkontrol og hensynet til USA's allierede vil indgå i overvejelserne.

USA har indtil nu gennemført to test af NMD, i oktober 1999 og i januar 2000. Den sidste mislykkedes. Man har fra amerikansk side givet udtryk for, at tidsplanen for stillingtagen til etablering af systemet ikke ventes at blive berørt af det mislykkede forsøg. Man følger fortsat den oprindelige plan. Det tredje forsøg ventes gennemført i april/maj i år. Under alle omstændigheder er den politiske realitet, at der tidligst vil blive tale om at træffe en beslutning i løbet af sommeren.

Og lad mig her pointere, at NMD ikke kan sammenlignes med præsident Reagans SDI-

projekt fra 1980'erne, det såkaldte stjernekrigsprojekt. Hvor SDI som koncept skulle imødegå et altomfattende angreb fra det daværende Sovjetunionen, skal NMD alene imødegå en begrænset, men reel missiltrussel, herunder fra de stater, som USA kalder slyngelstater. Der er ikke tale om et nyt Star Wars-projekt; det er ikke rettet mod Rusland – eller mod Kina for den sags skyld.

Der er gjort mange overvejelser, om NMD kan påvirke den strategiske balance mellem USA og Rusland. Fra amerikansk side er det gjort klart, at systemet ikke vil kunne imødegå et massivt russisk missilangreb. Set fra amerikansk side er den strategiske balance således ikke påvirket af NMD.

Også spørgsmålet om, hvorvidt NMD vil føre til svækket sikkerhed for Europa, har været berørt. Fra amerikansk side har man understreget, at NMD vil styrke USA's sikkerhedsgaranti over for sine allierede, og man har anført, at et sårbart USA vil være dårligere stillet til at varetage en garantifunktion over for Europa.

Med hensyn til Thuleradaren: Lad mig gentage, at der ikke fra amerikansk side foreligger en konkret anmodning om anvendelse af radaren. Og lad mig også slå fast, at radarens eventuelle rolle i NMD er begrænset til at indgå som element i en del af det samlede varslingsystem rettet mod affyrede missiler. Det handler naturligvis ikke om opstilling af forsvarsraketter på Thule.

Regeringen ønsker fortsat, at Thuleradarens anvendelse ikke er i strid med gældende internationale aftaler. Ifølge ABM-traktaten fra 1972 er alene et geografisk begrænset missilforsvar tilladt. Således har Rusland i overensstemmelse med ABM-traktaten et missilforsvar omkring Moskva.

Der er i ABM-traktaten en konsultationsbestemmelse, der kan anvendes med henblik på ændringer i ABM-traktaten. Denne bestemmelse har tidligere været anvendt med henblik på at tilpasse ABM-traktaten. Parterne er forpligtede til at overveje ændringer i den strategiske situation, der kan have indflydelse på traktatens bestemmelser.

På Köln-topmødet i juni 1999 mellem præsident Clinton og daværende præsident Jeltsin blev der opnået enighed om bl.a. at indlede drøftelser om en eventuel justering af ABM-traktaten. De bilaterale amerikansk-russiske drøftelser på grundlag af Köln-erklæringen på-

går stadig både på højt politisk niveau og på ekspertniveau.

En ABM-justering skal også ses i sammenhæng med forhandlingerne om en START III-aftale. Det fremgår helt eksplicit af ordlyden i Köln-aftalen.

En tilpasning af ABM-traktaten vil kræve begge parter indforståelse. Det er ikke muligt på nuværende tidspunkt at spå om udfaldet. Det er mit indtryk, at USA vil gøre sig store anstrengelser for at nå til enighed med Rusland. USA har givet udtryk for, at man umiddelbart er juridisk forpligtet til og politisk indstillet på at bevare ABM-traktaten som en hjørnesten i den strategiske stabilitet.

Til sidst vil jeg endnu en gang understrege, at regeringen har lagt vægt på og lægger vægt på at holde både hjemmestyret og Landstinget løbende orienteret om de amerikanske overvejelser. Det er sket samtidig med og parallelt med, at Folketinget gennem Det Udenrigspolitiske Nævn er blevet orienteret om de amerikanske NMD-overvejelser.

Der er tale om en løbende dialog med de grønlandske myndigheder, og det er helt naturligt, og det er helt nødvendigt. Generelt er det regeringens og det grønlandske hjemmestyres fælles ønske at styrke mulighederne for at inddrage Grønland i de udenrigspolitiske spørgsmål, der har særlig relevans for Grønland. Samtidig vil regeringen selvfølgelig fortsat rådføre sig løbende med Det Udenrigspolitiske Nævn i sagen.

Forhandling

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg vil godt takke ministeren for besvarelsen. Jeg synes måske nok, at den sådan i grundtonen var lidt rigelig ukritisk i forhold til de amerikanske bestræbelser på at udvikle det her forsvarssystem. Jeg synes måske nok, at jeg kunne have ønsket mig en lidt større kritisk distance, som man jo også har hørt det i andre europæiske lande. Jeg tror ikke, det er for meget at sige, at der på det her punkt er optræk til en ganske stor diskussion mellem USA og Europa om det her system og om, hvordan vi skal udvikle sikkerhedspolitikken.

Argumentet fra amerikansk side er, at man skal beskytte sig mod såkaldte slyngelstater som Nordkorea og Irak. Der er ingen her i det her Folketing, der vil forsvare de stater; de er

meget uforudsigelige. Men spørgsmålet er for det første, om det her system vil give en særlig sikkerhed, og for det andet, om prisen på andre områder ikke er for høj.

Hvis vi tager det første spørgsmål, om det her giver ret meget sikkerhed, så er der jo mange eksperter, der sætter spørgsmålstejn ved dét.

Med andre ord: Hvis Nordkorea eller Irak vil foretage et angreb på USA, vil de så også sende et missil op fra deres eget område? I forhold til verdens stærkeste land er der så ikke andre ting, der er langt mere effektive i form af terrorisme, i form af biologiske metoder, og hvad ved jeg, hvis man virkelig vil foretage et angreb på USA? Det er der mange der mener, og jeg deler den opfattelse.

For det andet får det her jo meget store konsekvenser på andre områder. Ministeren nævner Rusland. Han håber på, at der kan ske en forhandling og en løsning i forhold til ABM-traktaten, som USA nu forhandler med russerne. Men det er jo i allerhøjeste grad usikkert, om det vil ske, og dér er det store spørgsmål så, om den amerikanske regering alligevel vil gennemføre det her projekt.

Med de såkaldt unilaterale tendenser – som det hedder med et fint ord – der er i USA, hvor man er ligeglad med internationale aftaler, er der stor risiko for, at en ny amerikansk præsident, en præsident Gore eller en præsident George W. Bush, simpelt hen vil køre det her igennem under alle omstændigheder. Hvad vil så den danske regering? Vil man så holde fast i, at ABM-traktaten skal overholdes? Vil man bruge den magt, man har med hensyn til Thules problemer, til, at man så vil sætte hælene i og sige nej til USA?

Dertil kommer, at reaktionen i Rusland med al sandsynlighed vil være negativ. De fleste eksperter er enige om, at Rusland vil starte et nyt oprustningskapløb. Hvad med udviklingen i Kina? Kineserne har i øjeblikket relativt få atomraketter. Mange mener, at også kineserne så vil gå i gang med at opruste. Og det har noget at gøre med, at ABM-traktaten er den fundamentale traktat for dog at holde atomvåben-niveaet på et vist niveau. Går man uden om den, så starter man langsomt, men sikkert en ny oprustning.

Den pris må den danske regering også erkende at man må forholde sig til. Den danske regering må erkende, at den også har et ansvar

for at forholde sig til, om man vil være med til en ny militær oprustning.

I forlængelse af det vil jeg sige, at det er fint nok, at man siger, at det grønlandske hjemmestyre skal være med i beslutningen her, og det har heldigvis meldt ud, at man forudsætter, at ABM-traktaten skal overholdes, men spørgsmålet er, om det så også holder, hvis USA alligevel vil gennemføre det her.

Det undrer mig lidt, at ministeren ikke nævner den dagsorden, der blev vedtaget her i Folketinget i 1987. Da blev der vedtaget en meget præcis dagsorden, som siger, at Thule-radaren ikke vil kunne bruges i et projekt som det her.

Jeg går ud fra, at den danske regering stadig væk føler sig forpligtet af den dagsorden, der blev vedtaget i 1987, men jeg vil godt have bekræftet fra ministerens side, om det også er tilfældet, for det er vigtigt for os at få en præcis fornemmelse af, at selv om grundtonen i ministerens tale var for positiv i forhold til de amerikanske planer og der var for meget forståelse for, at det her skulle være en nødvendighed, er det trods alt vigtigt, at vi holder fast i det grundlæggende synspunkt, at vi ikke vil være med til at give godkendelse til, at Thule-radaren moderniseres i det her projekt, medmindre ABM-traktaten er ændret. Vi vil overholde de internationale aftaler, som er der.

Det betyder ikke, at vi af den grund bliver tilhængere af projektet. Det her projekt er under alle omstændigheder en dårlig udvikling og kan give katastrofale konsekvenser med hensyn til en ny international atomoprustning.

Hans-Pavia Rosing (S):

Jeg vil også godt takke udenrigsministeren for besvarelsen, som jeg betragter som fyldestgørende og forventeligt formuleret ud fra den betragtning, at National Missile Defense, NMD-projektet, politisk stadig er i den indledende fase.

Vi ved jo faktisk ikke i skrivende stund eller talende stund, hvornår den politiske beslutning om at fremme projektet tages af den amerikanske præsident. Måske kan vi heller ikke være sikre på, om det bliver den siddende præsident eller en kommende præsident, der tager en eventuel beslutning.

Men lad os tage debatten i dag ud fra den viden, vi har om NMD-systemet og om den proces, som den amerikanske administration er i gang med.

De første officielle kontakter til Danmark og Grønland blev taget i sommeren 1999, og henholdsvis Folketinget og det grønlandske Lands­ting blev følgende orienteret. Faktisk blev en delegation fra Det Udenrigspolitiske Nævn orienteret i Washington D.C. i september 1999 i samme stund, som Nævnet blev orienteret her i København. Samtidig er de grønlandske myndigheder løbende blevet orienteret gennem landsstyreformanden og Landstingets Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Udvalg. Endelig har pressen jo holdt offentligheden fint orienteret om de amerikanske planer.

Noget andet ved vi også: Denne idé og plan om at oprette et nationalt missilforsvar i USA er jo ikke opstået af det rene ingenting. Vi kan have forskellige meninger om amerikanerne og den amerikanske mentalitet, og det har vi sandelig også, inklusive undertegnede, men det er en uomtvistelig kendsgerning, at der i USA er en frygt for visse nationers og politiske grupperingers potentielle og måske aktuelle planer om at skade USA.

De oplysninger, vi har til rådighed, viser, at planerne er blevet drøftet indgående, før de kom til vores kendskab. Visse lande er blevet udpeget som såkaldte slyngelstater, heriblandt Irak, Iran og Nordkorea, og en del andre lande er blevet identificeret på grund af deres beholdninger af våben og ikke mindst potentialet som købere, udviklere og mulige brugere af missilvåben.

Alle disse oplysninger er let tilgængelige via Internettet, så fortroligheden er det dermed så som så med. Det er ikke så underligt, at amerikanske tænketanke og politikere har gjort sig tanker om at forsvare sig mod disse trusler.

Når det er sagt, skal jeg egentlig i dag kun henvise til udenrigsministerens besvarelse. Ministeren henviser til spørgetiden onsdag den 17. november 1999, hvor det blev oplyst, at der ikke var truffet nogen beslutning fra amerikansk side. I dag siger ministeren, at dette fortsat er tilfældet. Ministeren oplyste også den 17. november, at regeringen fortsat ønskede, at Thuleradarens anvendelse ikke skulle være i strid med gældende internationale aftaler, i dette tilfælde specifikt Antibal­listic Missiles-traktaten, ABM-traktaten. Dette er fortsat tilfældet, siger ministeren i dag.

Ministeren siger endvidere i dag, at regeringen løbende har understreget, at den lægger vægt på at holde Folketinget og parallelt hermed det grønlandske hjemmestyre løbende

orienteret om de amerikanske overvejelser. Dette er også fortsat tilfældet, siger ministeren. Det med Grønlands hjemmestyre skal jeg vende tilbage til.

Men ovennævnte siger mig og den socialdemokratiske folketingsgruppe i øvrigt, at der politisk er meget lidt konkret at bygge en stor debat på, hvis vi i dag skal holde os strikte til NMD-systemet, og det tror jeg vi kommer bedst om ved. Vi kan selvfølgelig inddrage mange andre sikkerhedspolitiske aspekter, men for os er debatten i dag fokuseret på fore­spørgs­lens tekst. Der er i dag ikke truffet en politisk beslutning om, hvorvidt der skal opbygges et NMD-system, og i givet fald hvor omfattende det skal være.

Vi ved også, at det er et varmt emne i den amerikanske præsidentvalgkamp, men vi ved jo også om nogen, hvorledes der tænkes og snakkes og handles i valgkampens hede.

Grundlæggende er det af stor principiel betydning, at vi ikke kører store debatter op og binder hinanden, binder nationen, det danske rige, på grundlag af gisninger og formodninger. Det ville være utroværdigt over for vælgerne og vores allierede.

ABM-traktaten er en traktat mellem to lande, USA og Rusland. Ændringer i en sådan traktat skal naturligvis forhandles og godkendes af begge lande. Vi ved, at der er kontakter mellem parterne, og et nyt møde er berammet til næste uge.

Vi ved derimod ikke, hvilket udbytte møderne vil få. Vi ved ikke, om Rusland vil imødekomme amerikanerne. I Rusland er der jo som bekendt også præsidentvalgkamp.

Der er ingen tvivl om, at truslen fra de såkaldte slyngelstater mod amerikanske interesser er reel, så USA's tanker om at forsvare sig kan egentlig ikke undre nogen, men når vi er involverede i disse tanker, er det lige så naturligt, forhåbentlig også for amerikanerne, at vi ønsker at være med i diskussionerne og yde vort bidrag til en for alle parter tilfredsstillende løsning.

Der kan vist ikke herske tvivl om herinde, at vi i Grønland har en dyb interesse i at være med i den diskussion. Vi har været vidne til en hel række Thulesager, og det er ikke tilfældigt, at jeg bruger ordet »vidne«. Nogle af Thulesagerne er som bekendt stadig uafsluttede, både juridisk og politisk. Vi ønsker ikke endnu en Thulesag.

Fra Grønlands side har vi gang på gang fremdraget over for skiftende danske regeringer og over for den danske offentlighed, at vi ønsker en direkte medvirken i og medindflydelse på diskussioner og forhandlinger og beslutninger, som berører Grønland.

Jeg kan i den forbindelse bedst illustrere det med et citat fra det grønlandske koalitionslandsstyre, som i en meddelelse den 18. november bl.a. udtrykte:

»Såfremt planerne indebærer, at bestemmelserne i ABM-traktaten af 1972 overskrides eller amerikanerne ensidigt fastholder deres planer, kan Grønlands landsstyre ikke gå ind for planerne om en opgradering af Thuleradaren.«

Lad mig også i dag minde om, at Grønlands Landsting på tirsdag den 29. februar har en debat om dette emne. Det vil glæde Folketinget at lytte til de grønlandske synspunkter, før vi farer ud med bål og brand.

Lad mig afslutningsvis understrege to ting, som jeg tidligere har været inde på: for det første, at Grønland skal være en aktiv deltager i kontakter og konsultationer af enhver art, og for det andet, at vi ikke her i Folketinget drager forhastede slutninger og tager forhastede beslutninger på grundlag af mere eller mindre dokumenterede gisninger og formodninger.

Planerne om NMD-systemet er seriøse, så lad os behandle dem seriøst.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Hr. Hans-Pavia Rosing lægger meget vægt på, at vi jo ikke kender så meget til det endnu, og at vi ikke ved, om det bliver til noget, og derfor skal vi ikke fare for kraftigt ud allerede nu.

Men mener hr. Hans-Pavia Rosing på den anden side ikke, at i og med, at vi jo er en vigtig del af denne her beslutning, idet Thuleradaren er en vigtig del af denne her beslutning, så er det vores forpligtelse på et meget tidligt tidspunkt at give udtryk for de holdninger, vi har i det her Folketing? Vil det ikke være rimeligt i forhold til den amerikanske diskussion, der, som hr. Rosing så ganske rigtigt siger det, er blevet et varmt emne i den amerikanske valgkamp, og som til sommer formentlig vil blive endnu varmere, at man da kender, hvad Danmark mener om det her?

Op i den forbindelse må jeg så sige, at det underer mig lidt, at jeg også hørte i hr. Hans-Pavia Rosings tale en meget stor forståelse for de amerikanske planer. Han siger, at man må

forstå, at USA har en reel bekymring for de her slyngelstater. Javist, men spørgsmålet er jo for det første, om det her system giver et reelt forsvaret i forhold til den her bekymring, og for det andet, at der jo er forskellige faser. Der er en første fase, hvor man har et begrænset system, men det skal udbygges yderligere ...

Anden næstformand (Henning Grove):
Korte bemærkninger er på 1 minut.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

... således at man jo får noget, der faktisk ligner det tidligere stjernekrigsprojekt ...

Anden næstformand (Henning Grove):
Ja tak.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Derfor vil jeg sige til hr. Hans-Pavia Rosing: En mere klar holdning fra dansk side, ikke sandt?

(Kort bemærkning).

Villy Søvndal (SF):

Hr. Hans-Pavia Rosing lagde i sit indlæg vægt på – og det samme gjorde udenrigsministeren – at det var afgørende, at man kunne have mulighed for at få indflydelse på en proces.

Jeg savner fuldstændig klarhed over efter hr. Hans-Pavia Rosings indlæg og for så vidt også efter udenrigsministerens indlæg, hvad det er for en proces, man vil påvirke, og hvordan man vil påvirke den.

Jeg synes, at jeg bestræbte mig meget på at lytte hele vejen igennem, men hvad er holdningen i de danske regeringspartier til det her? Det må vel være forudsætningen for at kunne påvirke en proces, at man selv giver udtryk for et eller andet, der svagt minder om en holdning til det her projekt.

Udenrigsministeren gjorde opmærksom på, at der vil blive lyttet til de allieredes synspunkter, hvorefter udenrigsministeren i øvrigt refererede, hvad de amerikanske holdninger er. Hvordan skal man lytte til et synspunkt, der alene er et referat af, hvad amerikanerne selv mener? Det ved de formentlig godt. Og pointen er, at hvis man vil have indflydelse, må man beslutte sig til, hvad der er dansk politik: Er den kritisk, eller ligger man fladt ned i forhold til amerikanerne?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg var også en lille smule mystificeret af hr. Hans-Pavia Rosings indlæg, og derfor vil jeg godt spørge meget direkte: Kan man forestille sig under nogen omstændigheder, at Grønland vil indgå i et NMD-system i strid med ABM-traktaten? Kan det under nogen omstændigheder forestilles? Det er mere for at få det klarlagt, for jeg synes, det var uklart.

Så har hr. Hans-Pavia Rosing og jeg jo deltaget i nogle af de samme møder og også modtaget nogle af de samme dokumenter, og nu snakkede hr. Hans-Pavia Rosing meget om slyngelstater. Men vil hr. Hans-Pavia Rosing ikke erkende og bekræfte, at når man kigger på de papirer, man får udleveret, bl.a. fra amerikanske myndigheder, med store diagrammer og oversigter over, hvor trusler kommer fra, så er det sådan, at jo mere interne de bliver, jo mere er det de kinesiske missiler, der står i centrum?

(Kort bemærkning).

Hans-Pavia Rosing (S):

Som jeg også sagde, så synes jeg, vi skal holde diskussionen og køre diskussionen ud fra den virkelighed, som vi kender i dag.

Hr. Holger K. Nielsen sagde også i sit første indlæg, at vi på nuværende tidspunkt faktisk ikke rigtig ved, hvilken vej det vil gå. Vi kender noget til planerne, vi kender noget til nogle faser, og vi kan vel gå ud fra, at amerikanerne ønsker at følge de planer, som de har lagt frem.

Så er der spørgsmålet om ABM-traktaten, og hvilket resultat de forhandlinger, der foregår med Rusland, vil føre til: Vi prøver jo, og det er jo det, vi gør i dag, at påvirke den proces, fordi Danmark og Grønland er involveret i denne her proces, men det er en global proces, hvor også andre lande har interesser i det her, hvor de allierede, hvor NATO-landene, Østlandene osv. har interesser i det.

Men det, jeg siger i dag, er, at vi ikke på nuværende tidspunkt kan binde hverken os selv eller andre op på de meget forfløjne planer, som vi kan se dem i dag. Jeg synes, vi skal tage denne her diskussion ud fra den virkelighed, vi kender.

Fra Grønlands side har vi jo sagt – nu fik jeg ikke hele det citat med – at vi ikke vil gå uden om ABM-traktaten. USA og Rusland skal være enige om en eventuel ændring af ABM-traktaten.

Til hr. Søndergaard: Jo, vi har fået de samme papirer, og det er mange lande, det drejer sig om – jeg har kun nævnt tre heroppefra – men jeg er ikke helt enig i, sådan læser jeg det i hvert fald ikke udelukkende, at der fokuseres på, at det samler sig om Kina. Der er en lang række lande, som er en eventuel trussel over for USA, men dem, der er oppe, og dem, der diskuteres, er de tre lande, jeg har nævnt.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil godt spørge hr. Hans-Pavia Rosing, om det ikke er fuldstændig centralt i denne her sag, at vi gør alt, hvad vi overhovedet kan for at undgå, at Grønlands hjemmestyre på et tidspunkt kommer til at stå under et ekstremt pres fra USA. Og i den forbindelse vil jeg godt spørge, om Socialdemokratiet er opmærksom på, at der kan opstå en juridisk set overordentlig grumset situation omkring det her.

Jeg stillede under Folketingets debat den 5. marts 1987 en række spørgsmål vedrørende juraen i det her; spørgsmål, som ikke dengang blev besvaret af den daværende regering, og som faktisk stadig væk henstår ubesvaret, som er ret væsentlige for forståelsen af, hvad man må, og hvad man ikke må efter ABM-traktaten. Det er slet ikke sikkert, det bliver et spørgsmål, om den klart er overholdt eller ej. Det kan blive et spørgsmål om vanskelige fortolkninger.

Jeg spurgte også dengang, om det anlæg, den superradar, man byggede dengang, allerede nu kunne bruges eventuelt med lidt justeringer – opgraderinger, kalder man det. Jeg vil godt spørge hr. Hans-Pavia Rosing: Er det i hvert fald ikke nødvendigt nu, at vi hurtigt kommer til bunds i de uafklarede spørgsmål, som henstår fra dengang, og som stadig er meget alvorlige?

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

To spørgsmål til hr. Hans-Pavia Rosing:

For det første: Er den socialdemokratiske folketingsgruppe fortsat forpligtet af den dagsorden, der blev vedtaget i 1987 på forslag fra Socialdemokratiet? Det vil jeg godt have et klart svar på: Ja eller nej? Er man stadig væk bundet, og føler man sig stadig væk bundet af den dagsorden?

For det andet: Vil hr. Hans-Pavia Rosing ikke anerkende, at selv om man kan tale om trusler fra slyngelstater, så ligger der en kraftig fare

for, at denne her beslutning kan medføre en ny atomoprustning i Rusland og i Kina? Vil han ikke i det mindste anerkende, at det kan blive et problem, og at det problem kan blive langt, langt større end de eventuelle trusler, som USA mener de skal kunne forsvare sig imod?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Hr. Hans-Pavia Rosing sagde, at vi forsøger at påvirke diskussionen i dag. Det synes jeg er fint. Det, der bare er det interessante, som vi forsøger at bore i, er: Påvirke i hvilken retning? Det er jo trods alt det mest interessante.

Men jeg er da glad for, at hr. Hans-Pavia Rosing bekræftede, at man ikke kan forestille sig, at Grønland vil indgå i et NMD-system i strid med ABM-traktaten.

Så til spørgsmålet om, hvem det her system egentlig er rettet imod: Her er det jo sådan, at der som omtalt er faser, og i den tredje fase, den såkaldte Capability 3, er det meningen, at man skal kunne imødegå truslen »fra mange, meget avancerede sprænghoveder«. Mange, meget avancerede sprænghoveder. Hvem er det, vi snakker om dér? Er det Sudan? Er det Afghanistan? Hvem er det? Er det Libyen? Det synes jeg vi har behov for at få et svar på.

(Kort bemærkning).

Hans-Pavia Rosing (S):

Overordnet eller principielt medgiver jeg gerne, at vi helst, også jeg og Grønland, havde været uden den diskussion, at Thule nu igen bliver inddraget i et amerikansk projekt.

Vi har været ude for så meget, så vi er blevet hårdhudede, men det ville være rart, at verden så lidt anderledes ud her efter den kolde krigs ophør, men virkeligheden er altså, at amerikanerne har nogle planer, som vi må forholde os til, og som vi må have bedre kendskab til.

Derfor tager vi denne her debat og prøver at komme ind og sige, at vi altså har nogle holdninger, og vi vil gerne være med i den her diskussion. Regeringen skal være fuldt informeret; Grønland skal være fuldt informeret. Og vi vil gerne være med til at tage den beslutning om Thuleradaren, naturligvis.

Selvfølgelig kan der ikke ske noget med en opgradering af radaren deroppe, uden at der sker en ændring i AMB-traktaten. Det er derfor, man har de diskussioner der.

Med hensyn til de afklarende spørgsmål, som hr. Albrechtsen har fremsat her i november må-

ned, så er vi da interesseret i at få alle oplysninger på bordet, naturligvis. Jeg vil også gerne stille en række spørgsmål om det her i samarbejde med Grønlands hjemmestyre, og jeg er ikke i tvivl om, at der på tirsdag under debatten vil fremkomme nogle spørgsmål til regeringen af samme natur som dem, hr. Albrechtsen har stillet. Jeg har heller ikke alle svarene, og vi kan jo heller ikke diskutere det her spørgsmål fuldt ud, medmindre vi kender alle de svar på de spørgsmål, som dukker op, efterhånden som vi diskuterer sagen.

Med hensyn til 87-dagsordenen er det mit faste indtryk – og det mener jeg også er regeringens holdning til det her – at dagsordenen fra 1987 også i dag er en del af den danske politik, også den dansk-grønlandske politik, kan jeg også sige.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne sige tak for svaret på det med de spørgsmål, der skal opklares, og jeg vil så godt supplere med spørgsmålet om, hvordan vi så kan få lavet det udredningsarbejde, for jeg synes, det er kolossalt vigtigt.

Dengang i 1987, da jeg rejste disse spørgsmål, havde vi en regering, som i realiteten ikke ville medvirke til at få dem afklaret. Der kan jeg så forstå, at vi nu i hvert fald har et regeringsparti, som er indstillet på, at de spørgsmål skal arbejdes igennem.

Derfor vil jeg selvfølgelig også stille det samme spørgsmål til ministeren, for dengang byggede USA jo en ny superradar i Thule, som står der nu, og det var meget tvivlsomt, om det faktisk var lovligt efter traktaten eller ej. Det spørgsmål er i virkeligheden aldrig blevet afklaret, og dér må vi jo starte. Så er der: Hvad er en opgradering? Hvilke tvivlsspørgsmål kan der opstå? Kan man risikere, at USA vil fikle sig igennem ved en omgåelse af ABM-traktaten f.eks.?

Så jeg håber, at vi kan få et tilsagn både fra hr. Pavia-Rosing og fra ministeren om, at vi kan få et udredningsarbejde, og jeg vil gerne bede om en drøftelse af, hvordan det kan finde sted.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg forstår godt, hvorfor amerikanerne lancerer det her system på den her måde, de gør. Det er jo åbenlyst, at det ikke bliver lanceret som et nyt våbenkapløb med Kina og tildels Rusland,

men at det bliver markedsført som et system, der handler om nogle slyngelstater, som vi alle sammen ikke kan lide. Det er jo naturligt.

Men det er vel også naturligt, hvis vi prøver at få en seriøs diskussion, at vi prøver at kigge igennem det og prøver at se på, hvad der er den reelle udviklingstendens, og ikke bare ser på den første fase, men også ser på den tredje fase. Og der er altså en tredje fase, Capability 3, hvor man snakker om at imødegå mange, meget avancerede sprænghoveder. Men med mange, meget avancerede sprænghoveder snakker vi jo ikke længere om et begrænset missilforsvar mod enkeltstående raketter fra slyngelstater. Så snakker vi om noget andet.

Der kan være grunde til at have et missilforsvar mod Kina, og så kan vi diskutere det. Men så skal vi også diskutere konsekvenserne af det, i stedet for at springe ud fra 10 meter-vippen og så på vejen ned overveje, om der nu er vand i bassinet. Og det er sådan set bare den opfordring, som jeg vil lade gå videre til hr. Hans-Pavia Rosing.

(Kort bemærkning).

Hans-Pavia Rosing (S):

Til hr. Søndergaard: Ja tak, jeg modtager gerne opfordringen til, at vi ser det under ét; men jeg vil igen gentage, at på nuværende tidspunkt er vores diskussionsgrundlag noget begrænset, selv om vi har nogle papirer på de forskellige faser: fase 3, capability-fasen osv. Der er ingen tvivl om, at det her er et sikkerhedspolitisk emne, som vil præge debatten de næste mange år, og det her er vel kun en spæd start på den.

Med hensyn til, hvordan vi graver i de her spørgsmål, så kan jeg da bare henvise til én mulighed: Vi påbegynder her i løbet af en kortere periode en forskning om Grønland, altså en grønlandsk retsforskning, primært baseret på Thule, radarene og Thulebefolkningen osv., osv. Så disse spørgsmål, som hr. Albrechtsen taler om, kunne eventuelt også indgå i den forskning. Det vil sige, at det er mennesker, der har kendskab til det, som kender Grønland, og som kender forholdene deroppe, som også kunne tage de her aspekter med i deres arbejde.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil bare sige, at jeg synes, det er en god idé, hr. Hans-Pavia Rosing kommer med: at der i dette arktiske forskningsarbejde kommer til at indgå en besvarelse af de her spørgsmål, også

fordi vi jo tidligere har haft diskussioner om, hvordan man kunne sikre, at Grønland fik indflydelse på Thuleområdet fremtidige anvendelser og den slags spørgsmål, og den her diskussion kan jo også rejse problemer i forhold til de ønsker, der har været fra befolkningens side om anvendelsen af området osv., fordi nye installationer eller opgraderinger, og hvad der kunne komme på tale, jo givetvis vil betyde nye arealkrav, f.eks. fra amerikansk side.

Og jeg vil bede ministeren om på regeringens vegne at give en bekræftelse på, at det ønske, Socialdemokratiet har fremført om en redegørelse, også bliver imødekommet; også af hensyn til Grønlands hjemmestyre, for at Grønlands hjemmestyre kan få det nødvendige grundlag for debatten.

Svend Aage Jensby (V):

Jeg synes, det er udmærket, vil jeg sige til hr. Holger K. Nielsen, at debatten om det her vigtige spørgsmål er rejst. Så vil jeg takke udenrigsministeren for besvarelsen af forespørgselen.

Jeg vil dernæst sige, at hr. Albrechtsen jo i virkeligheden med sit § 20 spørgsmål fra den 17. november 1999 til en vis grad slog tonen an i dagens debat, da han dengang satte lighedstegn mellem etablering af et amerikansk antimissilforsvar og en øget trussel i form af nyt atomoprustningskapløb og så – uden rysten på hænderne – talte om russernes mulighed for at imødegå et amerikansk overraskelsesangreb. Den tror jeg ikke rigtigt på. Det har historien ikke vist. Historien har vist noget andet.

Det system, vi her taler om, er ikke en militarisering af rummet, men er et forsvarssystem, der kan øge sikkerheden for mange. Der har været talt meget om slyngelstater. Det er jeg enig i. Udenrigsministeren nævnte Nordkorea og deres tekniske muligheder allerede på nuværende tidspunkt. Der er Iran og Irak.

De er alle sammen eksempler på slyngelstater, som træder menneskerettigheder under føde, som i større og større grad anvender ressourcer på at anskaffe militær kapacitet som langtrækkende våben; ikke umiddelbart for at true naboer, for det har de ikke behov for at have disse våben til, men derimod for at true og eventuelt lægge politisk pres på USA.

Venstre har forståelse for bekymringerne, der gælder i Amerika. Og derfor har det også glædet os, at udenrigsministeren den 14. november 1999 i Berlingske Tidende blev citeret for at si-

ge, at han deler amerikanernes bekymring, når det gælder slyngelstater, eller som forsvarsministeren blev citeret for i Jyllands-Posten den 3. december 1999: Det er da svært at forklare, hvorfor man ikke skal beskytte sig imod trusler. Her vil et missilforsvar blot være et af elementerne, men dets muligheder bør undersøges.

I Venstre har vi den klare opfattelse, at NMD-systemet ikke vil svække amerikanske forsvarsforpligtelser over for NATO, og med hensyn til Rusland er der jo ifølge den amerikanske forsvarsminister Cohen ingen fornødt i de russiske synspunkter som et modsvar til NMD-systemet, nemlig at man vil øge de offensive styrker. Det er jo netop ikke et system, der er rettet mod russiske styrker, og det vil ikke være virksomt over for det samlede russiske missilarsenal, man har der, og den strategiske balance i Europa vil blive opretholdt, samtidig med at vi øger den generelle sikkerhed i USA og i Europa.

Det er vigtigt at påpege, at beslutningen – som udenrigsministeren var inde på – om etableringen af systemet jo slet ikke er truffet endnu, og der blev redegjort for de fire faktorer, der spiller ind. Det er jeg enig i. Der er lang vej endnu til, at beslutningen bliver truffet, og strengt taget kan man sige, at til den tid kunne vi så forholde os til det.

Amerikanerne tiltrådte jo ABM-traktaten i 1972 sammen med Sovjet, og jeg har forstået, at der fra amerikansk side er indstilling om at efterleve traktaten, men man ønsker nogle ændringer, der tager hensyn til det nye trusselsbillede og den ændrede sikkerhedspolitiske situation.

Venstre lægger vægt på, at man gør mest muligt under disse forhandlinger for at påvirke russerne. Der må bruges betydelige kræfter herpå. Men man kan komme i en situation, hvor russerne simpelt hen blokerer for videre forhandlinger, og hvor USA alligevel vælger at gå videre med at etablere NMD-systemet, der så kan involvere Thule. Her lægger vi i Venstre – som jeg har forstået at regeringen også gør det – meget, meget stor vægt på, at Grønland i videst muligt omfang inddrages i forhandlingerne i det omfang, Thule måtte komme ind i billedet.

Men jeg kan sige det ligeud: Vi ligger ikke under for refleksudløst skepsis over for det her amerikanske forsvarsinitiativ. Vi vil ikke hensesættes til fodnoteperioden, som om der intet er sket, eller til den samme antiamerikanisme, vi

dengang oplevede. USA er vores mest trofaste allierede. De er kommet os til undsætning i to verdenskrige, og de har i det sidste årti trukket 85 pct. af læsset, om man så må sige, for at sikre freden, om end den er skrøbelig, på Balkan.

Det vil være i strid med Venstres holdning, hvis vi i en situation som den, man nu er i, skulle lægge vores mest trofaste allierede hindringer i vejen for at udnytte et system, der skal tjene til USA's eget forsvar. Det gør vi ikke.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

To spørgsmål:

Hr. Jensby kan ikke forestille sig, at USA vil angribe Rusland. Nu er det ikke så interessant, hvad hr. Jensby mener. Det interessante er, hvad russerne selv mener, og vil hr. Jensby ikke medgive, at i og med, at man opbygger det her, så ligger der nogle fantastiske argumenter for de dele af det russiske militær og det russiske samfund, der ønsker at gå med i en ny atomoprustning, til faktisk at gå med i en sådan udvikling?

For det andet må jeg forstå hr. Jensby sådan, og jeg vil godt have det bekræftet, at det er Venstres opfattelse, at det ville være i orden, at USA blæser på ABM-traktaten. Hr. Jensbys tale kunne ikke forstås anderledes, end at partiet Venstre, som gerne vil have regeringsmagten her i Danmark, som forsøger at fremstå som et ansvarligt parti, siger: Når det drejer sig om internationale aftaler, så er det fuldstændig ligegyldigt; dem kan vi bare blæse på.

At der er useriøse kræfter i den amerikanske diskussion, der gør sådan, det er jeg med på. Men vil partiet Venstre, Danmarks liberale parti, virkelig stå fadder til et sådant anarki i det internationale samfund? Det overrasker mig virkelig.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Det, jeg forsøgte at beskrive i november, var, hvordan situationen opfattes i Rusland. NATO-udvidelsen blev naturligvis brugt af nationalistiske kræfter til at påvise, hvordan Vesten stadig væk forsøger at lægge militært pres på Rusland. De diskussioner i Rusland førte for nylig til en skærpelse af den russiske atomstrategi – det vil jeg godt spørge hr. Jensby om han er opmærksom på – sådan at Rusland nu har samme aggressive atomstrategi som USA og NATO.

Det er jo en forløber for den diskussion, der kan komme, hvis det her ulyksalige projekt bliver gennemført, fordi så vil det yderligere fremskynde noget, der kan blive til ren paranoia i Rusland. Og det bliver man altså nødt til at sætte sig ind i, fordi det er en realitet, en kendsgerning i verden.

Og er hr. Jensby opmærksom på, hvilken udvikling der er i Kina, hvor man jo aspirerer til at få en raketmissilangrebsstyrke med atomvåben, og hvor lignende diskussioner kan komme som dem, der allerede er i Rusland?

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Hr. Jensby vil ikke bebrejdes refleksskepsis over for USA. Det tror jeg nu heller ikke der er nogen der kunne finde på at bebrejde hr. Svend Aage Jensby.

Men det, som jeg synes hr. Svend Aage Jensby slet ikke tager fat på, er kernen i det her. Det kunne egentlig være interessant, hvis regeringen ville lave et studium, og jeg kan spørge ministeren, om regeringen vil lave det studium, der hedder: Er det virkelig rigtigt, at verden har udviklet sig mere usikkert de sidste 10 år? Jeg går faktisk rundt med den modsatte opfattelse: at verden på trods af slyngelstater indtil nu har udviklet sig til et mere sikkert sted at være, bl.a. fordi det lykkedes os at lave nogle internationale aftaler.

Jeg tror altså også, at hr. Jensby bliver klogere i forhold til udsagnet om, at det her ikke er vendt mod Rusland og Kina. Fase 3 og store dele af fase 2 i det her giver simpelt hen ingen mening, med mindre det direkte er vendt mod Rusland og Kina. Jeg antager, at det er derfor, Kinas forsvarsminister i sidste uge besøgte Moskva. Det var for at diskutere følgende spørgsmål: Hvis nu man laver det her fra amerikansk side uanset ABM, så vil Kina gerne have adgang til noget af missilteknologien i Rusland. Jeg tror, vi vil opleve en russisk-kinesisk alliance, som kan blive meget stærk og ubehagelig. Og se, så synes jeg for alvor, vi er på vej fra en situation, hvor truslerne er begrænsede, og ind i en situation, hvor vi for alvor står over for stortrusler.

(Kort bemærkning).

Svend Aage Jensby (V):

Jeg vil gerne sige til hr. Holger K. Nielsen, at jeg beklager, hvis jeg ikke har udtrykt mig klart nok i mit første indlæg. Vi lægger overordentlig

central vægt på, at der gøres mest muligt for at bringe Rusland og Amerika til en forståelse om en ændring af traktaten. Det var også det, jeg havde indtryk af, at man var lidt i gang med i København med Jeltsin og Clinton. Det lægger vi meget, meget stor vægt på.

Men det ville ikke være nyttigt og hensigtsmæssigt her i dag – jeg gør det i hvert fald ikke – at sige: Sker der ingen ændring af traktaten, så er I blokerede i USA. Det er en overordentlig uhensigtsmæssig forhandlingsposition at bringe USA i, og det er altså den, vi ikke vil deltage i. Men jeg lægger meget, meget stor vægt på, at der sker en sådan forståelse om en ændring.

Flere var inde på det øgede argument, der kunne være for at opruste i Rusland. Ja, det kan man jo sige hele tiden. Det er ikke det, der er den amerikanske intention med det her. Og vi ved også, at Rusland har fået tilbudt indsigt i teknologien og endog tilbud om at dele noget af den med amerikanerne. Det skulle jo være beroligende for den russiske regering.

Hvorvidt spørgsmålet om, at Kina og Rusland vil lave alliancer, skulle være afhængig af, om USA opbygger et system til at forsvare dets eget territorium: Ja, det kan man gisne om. De kan bygges op desuagtet disse alliancer, og det bør i hvert fald ikke for det danske Folketing, i hvert fald ikke for mit parti, være sådan, at man inddrager en mulig alliance mellem Kina og Rusland, og at det så skulle medføre, at vi var modstander af det amerikanske initiativ. Det gør det ikke.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Hr. Jensby sagde nogle smukke ting om samarbejdet mellem USA og Europa og nødvendigheden af NATO-samarbejdet. Det kan jeg fuldt ud skrive under på. Men jeg blev ikke desto mindre forbløffet over den kortslutning, der så skete i forhold til debatten her. Den rygmarvsreaktion, som går ud på, at hvis man har en kritisk opfattelse af nogle af de farer, der ligger i NMD-systemet, så er man antiamerikansk. Det forstår jeg simpelt hen ikke.

Og derfor vil jeg gerne spørge hr. Jensby, om det virkelig var udtryk for Venstres holdning, når hr. Jensby sagde, at dette tjener til USA's forsvar – punktum. Kan hr. Jensby ikke se, at dette drejer sig om langt større ting end blot USA's forsvar? Det drejer sig bl.a. om europæisk sikkerhed og om forholdet til det globale samarbejde med Rusland og Kina, og at det

derfor er uhyre legitimt at overveje, hvad der måtte komme ud af sådan et system, i en langt større sammenhæng end den amerikanske.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg kan bekræfte fuldt ud over for hr. Jensby, at vi har ingen intentioner om at føre fodnotopolitik. Det overlader vi for tiden fuldstændig til Venstres formand og hans alternative møder med den østrigske ambassadør. Næ, vi har større ambitioner. Vi har ambitioner om at få et flertal for det, vi står for, og så er der ikke behov for fodnoter.

Men det enkle spørgsmål, jeg vil stille til hr. Jensby, er: Hvilken interesse mener hr. Jensby, at russerne har i at blokere for et amerikansk missilforsvar, hvis det ikke har nogle konsekvenser for Rusland? Altså hvis det missilforsvar ikke har nogle konsekvenser for Rusland, hvad er så efter hr. Jensbys mening Ruslands interesse i at blokere for dette forsvar?

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg må forstå hr. Jensbys svar sådan, at han faktisk støtter, at USA – hvis det bliver nødvendigt – blæser på internationale aftaler; at Venstre støtter, at man er ligeglad med ABM-traktaten. Det kunne ikke forstås anderledes.

Og så et spørgsmål i forlængelse af hr. Estrups spørgsmål: Hvorfor er Venstre så fokuseret på den amerikanske sikkerhed, men glemmer tilsyneladende fuldstændig, at der kan være nogle modsætninger mellem Europa og USA på det her punkt? Er hr. Jensby bekendt med, at der i andre europæiske lande, Frankrig f.eks., Tyskland f.eks., er en helt, helt anderledes kritisk holdning til det her amerikanske projekt?

Er hr. Jensby ikke enig med mig i, at russernes reaktion på det her i allerhøjeste grad er et fundamentalt sikkerhedsspørgsmål for Europa; at en uforudsigelig russisk reaktion kan betyde, at vores sikkerhed kommer til at stå i en langt, langt værre situation? Med andre ord: At USA og Europa ikke nødvendigvis har de samme interesser i den her sag.

(Kort bemærkning).

Svend Aage Jensby (V):

Jo, og det er til hr. Estrup og hr. Holger K. Nielsen, selvfølgelig spiller det her en enorm stor

rolle også for europæisk sikkerhed. Det er vi fuldkommen enige i.

Jeg tror ikke, at jeg fik nævnt i mit første indlæg, at det selvfølgelig også har overordentlig interesse, hvorledes holdningen er i de øvrige NATO-lande til det her spørgsmål. Det er klart. Jeg nævnte Grønland – fremhævede det – fordi jeg synes, det er overordentlig vigtigt, at Grønland bliver inddraget, men selvfølgelig har holdningen i øvrige NATO-lande også betydning. Jeg har ikke fået en endelig kontant udmelding fra nogen af de øvrige NATO-lande endnu, men selvfølgelig spiller det en rolle.

Jeg kan altså ikke gøre nok ud af at præcisere, at jeg lægger stor vægt på, at man gør mest muligt for at forhandle med russerne og dele teknologi.

Men når man nu stiller mig spørgsmålet fra hr. Søndergaards side: Hvilken interesse skulle russerne have i en blokering, ja, så kunne det jo f.eks. være interessant at se, hvordan det nu vil være, hvordan den russiske holdning vil være, når der har været præsidentvalg i Rusland, når vi er kommet lidt længere hen og der er faldet lidt mere ro over tropperne derovre? Der kan være mange grunde, der kan være indenrigspolitiske grunde, så det er jo ikke alene det, at man opfatter det som en militær trussel, der kan være det eneafgørende. Hvorfor skulle så som sagt Jeltsin i Köln have åbnet op – sådan har jeg forstået det – for nogle muligheder for forhandlinger?

Til hr. Holger K. Nielsen: Jeg blæser ikke på internationale aftaler. Jeg lægger vægt på den dagsorden, vi vedtog, selv om den er fra 1987 og Traktaten er fra 1972. Men man må altså også forholde sig til virkeligheden, nemlig den, at tiderne kan skifte, og at man bliver nødt til at forholde sig til nye faktuelle forhold. Det er det, jeg gør.

Anden næstformand (Henning Grove):

Hr. Per Stig Møller som ordfører.

Per Stig Møller (KF):

Som det er fremgået, har vi for 13 år siden haft en debat om det samme tema, og det er næsten også som at høre nogle af de samme lyde fra SF og Enhedslisten, præget sådan af antiamerikanisme. Dengang var det på grund af den kolde krig, denne gang er det altså bare ren anti-amerikanisme.

Der blev også vedtaget en dagsorden, som jeg har indtryk af at Enhedslisten og SF er me-

get glade for. Jeg skal oplyse, at SF og Enhedslisten undlod at stemme for den dagsorden, der blev vedtaget. Så glade var de altså alligevel ikke for den dengang.

Men der skal ikke være nogen tvivl om, at vi også vil opfatte det som en god dag, den dag, hvor alle missiler skrotes og ingen kan sende deres langdistancedræbere af sted mod et mål, som teknisk jo kun er en plet på en skærm, men reelt er en by med millioner af levende, håbende, elskende, arbejdende, legende mænd, kvinder og børn. På et par sekunder er deres liv bragt brat til ende på grund af et tryk på en knap. Men den dag er der jo desværre ikke foreløbig nogen udsigt til oprinder for hele verden.

Under den kolde krig udviklede våbenkapløbet stadig mere raffinerede og altødelægende systemer. Hver gang den ene fandt på et nyt angrebsvåben, fandt den anden på et nyt forsvarsvåben, og sådan gik spiralen i ét væk opad, indtil Reagan og Gorbatjov blev enige om at gå den modsatte vej og begynde at skrotte.

Da blev man også enige om at standse de nye forsvarssystemer, som i øjeblikket blot kunne opfange missilerne, men hvor man i næste øjeblik ville udvikle nye missiler, som kunne slå forsvarssystemet itu. Der blev med ABM-traktaten sat en stopper for denne udvikling i våbenkapløbet.

Nu er der så overvejelser om at genoptage udviklingen af missilforsvaret og endda tanker om at dele dette forsvarssystem med andre, men jo ikke med alle. For tiden forhandler USA med Rusland om en ændring med henblik på, at USA kan opbygge et NMD-system, som ikke er identisk med SDI-projektet.

Det synes at gå tungt med disse forhandlinger, for russerne har stillet sig temmelig afvisende. De kan jo også have et motiv med hensyn til, hvor meget de kan få ud af at være afvisende så længe som muligt. Hvad kan de få overført? Hvor mange penge, hvor meget støtte? Hvor meget diplomatisk afpresning?

Men for vores vedkommende vil vi altså afvente resultatet af disse forhandlinger og en eventuel efterfølgende henvendelse fra USA vedrørende Thuleradaren, før vi tager endelig stilling. Men brydes ABM-aftalen ensidigt af USA med henblik på at opstille et NMD-system, kan man desværre godt forestille sig, at Rusland vil forsøge at opfinde et modsystem, der kan gennembyrde dette missilforsvar, og så

er vi jo i gang både med den kolde krig og med våbenkapløbet, som vi gerne ville se begravet.

Umiddelbart lyder tanken om at opfange disse langdistancedræbere altså sympatisk, men tænker man tanken videre, kan den altså få nogle uheldige konsekvenser. Derfor er det vores opfattelse, at den gældende ABM-traktat bør respekteres.

Vi deler naturligvis fuldt ud den amerikanske bekymring for, hvad forbryderstaterne kan finde på. Også vi er bekymrede for en verden, hvor alle efterhånden ejer disse fjernmordere og alle mulige former for smart weapons. Vi forstår, at USA vil beskytte sig selv, men vi ønsker ikke, at NATO skal flækkes op i beskyttede og ubeskyttede medlemmer.

Det grundlæggende i alliancen er jo risiko- og byrdedelingen, selv om nogle partier altså her i salen i 1980'erne prøvede at undslippe begge dele. De er for resten i regering nu. Men det var aldrig vores indstilling. Vi bekæmpede den indstilling år ud og år ind, fordi vi ville fastholde vort solidariske medlemskab af NATO, og denne solidaritet står vi ved i dag, i morgen og i overmorgen.

I forbindelse med de nye planer er det som sagt på grund af Thuleradaren i Grønland, at Danmark er interessant, men det skal understreges, at der er ikke indkommet nogen henvendelser desangående. Får vi en sådan en, skal den drøftes indgående med det grønlandske landsstyre. Vi skal ikke i forbindelse med Grønland komme i den situation, vi er kommet i med Færøerne, hvis krav om ændringer i forhold til Danmark netop skyldtes, at Færøerne ikke blev hørt og ikke blev inddraget i beslutninger, de fandt væsentlige for dem selv. Færøerne følte, at den danske regering handlede hen over hovedet på dem, og det skal ikke gentages med Grønland.

Vor indstilling er altså, at ABM-traktaten skal respekteres, at vi ønsker enighed mellem USA og USSR om eventuelle ændringer, og at Grønland skal inddrages, hvis der kommer forslag frem til os, til Danmark, om at acceptere et NMD-system med udvikling af Thuleradaren. Men lad os nu se, om forslaget overhovedet kommer.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Ja, nu kan hr. Per Stig Møller jo ikke gøre Enhedslisten ansvarlig for, hvad der skete i 1987, men jeg kan oplyse, at det er korrekt, at

SF og VS undlod at stemme til dagsordenen, og det gjorde vi, fordi regeringen dengang betragtede dagsordenen som en godkendelse af den radar, som nu står i Thule. Derfor vil jeg godt citere begrundelsen, som vi gav dengang, og hvor jeg sagde:

»Vi kan ikke tage medansvar for, at dette radaranlæg bliver sat i drift, før tingene er afklaret, før regeringen her i Folketinget har dokumenteret, at sagerne er i orden, eller i hvert fald, at der skal foretages en sådan tilbundsgående undersøgelse, og før det er besluttet, kan vi ikke acceptere ministerens redegørelse.«

Det var det, jeg var inde på: at der dengang blev fejtet ting ind under gulvtæppet, hvor disse ting stadig væk ligger.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Det er korrekt, og jeg beklager; det var ikke Enhedslisten, men VS, men det var hr. Keld Albrechtsen.

Og så vil jeg godt understrege, når nu debatten bliver gentaget, at også på det tidspunkt gjorde den danske regering det klart, at den dagsorden, som vi støttede, ikke var antiamerikansk, og jeg vil citere udenrigsministeren fra dengang, det var den 5. marts 1987, Folketingets forhandlinger 1986-87, I. samling, sp. 8356:

»Desuden kan jeg ikke opfatte dagsordenen som udtryk for nogen kritik rettet imod Danmarks allierede USA, som jo står for varslingsanlægget i Thule, og en sådan kritik ville der heller ikke have været grundlag for.«

Vi ønsker ikke dette som antiamerikanisme, vi ønsker, at man fortsætter den fredelige udvikling gennem forhandlinger, og det er dét, der er vores synspunkt i dag.

Villy Søvndal (SF):

Det er lidt underligt, at det her skulle blive en diskussion om antiamerikanisme eller ej, al den stund den samme diskussion meget præcist pågår i USA. Den mere rimelige skillelinjediskussion ville være en diskussion om forstandighed og ikkeforstandighed.

Det er formentlig den vigtigste sikkerhedspolitiske situation, vi står i siden den kolde krigs afslutning. Vi var nogle, bl.a. mig, der forestillede sig efter den kolde krigs afslutning, at dermed var forestillinger om den absolutte dominans lagt øde, fordi netop den kolde krig var afsluttet.

Vi står nu ved 10-året for afslutningen af den kolde krig, og det, der er debatten i dag, er afsæt til en oprustning, en afskrækkelse, et nyt våbenkapløb, formentlig uden sidestykke, og det betegner sikkerhedspolitisk et voldsomt tilbageslag – et voldsomt tilbageslag!

På den måde synes jeg, at den konservative ordfører i modsætning til Venstres ordfører holdt en meget forstandig tale. Det vil jeg godt kvittere for.

Hr. Per Stig Møller sagde, at bryder man ABM ensidigt, så sættes der et nyt våbenkapløb i gang, som jeg hørte citatet. Det var i lodret modsætning til det, Venstres ordfører sagde, nemlig at ikke noget enkeltland – det var formentlig Rusland, der var ment – skulle have lov til at blokere for den her udvikling. Det vil sige, at Venstre og De Konservative i den her diskussion står med to lodret modsatte synspunkter.

Det, der så er hensigten med debatten i dag, som nogle har sagt kommer lidt tidligt, er at få den danske regering til at placere sig i den her diskussion. Udenrigsministeren gjorde klart i sin tale, at et af de parametre, der ville være afgørende for den amerikanske stillingtagen til sin tid, ville blive de allieredes ståsted i diskussionen. Derfor kan man jo frygte, at hvis alle allierede i Europa havde det samme standpunkt, som den danske regering indtil nu har lagt sig på, nemlig at referere amerikanske standpunkter, ville det blive ganske svært at få indflydelse på den amerikanske beslutning.

Jeg kan ikke forstå i en situation, som også hr. Holger K. Nielsen var inde på, hvor en række europæiske lande, også allierede i NATO, udtrykker sig stærkt skeptisk over for det her – ikke ud fra antiamerikanske holdninger, men ud fra en reel bekymring over den sikkerhedspolitiske udvikling – at den danske regering er så spag i mælet, udtrykker forståelse, ønsker, at det kan komme til en eller anden forståelse, men helt, synes jeg, uden at træde i karakter.

Nogle af os har tilbragt tiden sammen i et par år i Forsvarskommissionen forud for det her, og vi ved godt, at den reelle begrundelse for det her ikke drejer sig om slyngelstater. Er nogen i tvivl, kan jeg fortælle, at en stor del af forsamlingen her også deltog, da Det Udenrigspolitiske Nævn var i USA, hvor vi spurgte en general: Er det rigtigt, at I er skrækslagne over Libyen, over Iran, over Irak, over Nordkorea? Det var i øvrigt på det tidspunkt, hvor man forhandlede varmt med Nordkorea. Svaret fra generalens side var: Nej, men forsvarspolitisk

går ud på at planlægge både i forhold til her og nu-problemerne og i forhold til de langsigtede problemer.

Derfor drejer den her diskussion sig om forholdet til Rusland og Kina. Det ved alle, der seriøst beskæftiger sig med sikkerhedspolitik. Det er derfor, man har fase 3, der leverer skjoldet mod Kina, og det er derfor, det er dødsensfarligt.

Hvad er prisen for det her så? Prisen er hundredvis af milliarder af dollar, der bruges til at tilfredsstille et nyt kæmpe våbenkapløb. Tænk, hvis pengene i stedet blev brugt til at lave et internationalt våbenverifikationssystem! Tænk, hvis de blev brugt til at bekæmpe fattigdom og nød de steder, hvor kriserne udspringer! Tænk, hvis de blev brugt til en kolossal genopbygning af Rusland! Hvad er der mest sikkerhed i? I SF er vi ikke så meget i tvivl.

Udbygningen er som påpeget i eklatant modstrid med ABM-traktaten – det siger amerikanerne i øvrigt også selv – og derfor vil det betyde et voldsomt forøget modsætningsforhold, specielt i forhold til Rusland og Kina. Konsekvensen vil være, at de mindre trusler, som heller ikke SF afviser, vil blive afløst af meget store trusler, af virkelige trusler, og vi vil først og fremmest stå med risikoen for et totalt sammenbrud i det kollektive sikkerhedssystem, som det har taget årtier at bygge op.

Jeg tror, vi vil komme til at opleve en oprustningsspiral i alle lande. Jeg tror, det var grunden til, at den kinesiske forsvarsminister besøgte Moskva her for nylig. Det er den virkelige fare, og det sker så i en situation, hvor det er de europæiske lande, der bliver gidsler, og det er formentlig grunden til, at de øvrige europæiske lande har reageret langt mere skarpt end den danske regering.

(Kort bemærkning).

Mimi Jakobsen (CD):

Jeg er ganske enig med hr. Villy Søvndal i, at det ville være vidunderligt, hvis man kunne bruge alle de milliarder af kroner, der bliver anvendt på det stads, til at sørge for befolkninger og for uddannelse og for mad og for alle de ting, som ville være langt mere nyttigt, også for verdensfreden.

Men jeg går ud fra, at hr. Søvndal så med den bemærkning navnlig tænkte på et sted som Nordkorea. Det kan vel ikke være USA, det må vel være Nordkorea, vi her taler om, hvis be-

folkning i hvert fald indtil for nylig har været ved at dø af sult.

Er det ikke fuldstændig urimeligt at lade, som om det nu igen er USA, der vil opruste og opruste og opruste? Der står en fare, der hedder, at der er nogle bananstater rundt omkring, for at sige det pænt, der begynder at bruge ressourcer på det her stads, og det er der nogle der føler som en trussel.

Jeg vil gerne bede hr. Søvndal bekræfte, at det selvfølgelig er rettet mod Libyen og Nordkorea og nogle af de ludfattige lande, som kunne bruge deres penge bedre end til at begynde at lege røvere og soldater.

(Kort bemærkning).

Villy Søvndal (SF):

Jeg er for så vidt enig i spørgsmålet fra fru Mimi Stilling Jakobsen på den måde, at det jo er det, der er den grundlæggende debat. Den grundlæggende debat drejer sig lige præcis om: Efter afslutningen af den kolde krig og den risiko for det totale atomragnarok, verden levede med i en årrække, hvor vi er i en situation, hvor der er én absolut dominerende verdensmagt, skal svaret sikkerhedspolitisk så i den situation være at starte en ny runde af oprustning på et højt teknologisk niveau?

Det kan man godt, og det giver den sikkerhed, det giver. Det er klart, i så fald er man sikker, det tror jeg da, imod Libyen i hvert fald, hvis de sender missiler. Men man er jo ikke sikker, hvis de sender masseødelæggelsesvåben frem på den måde, vi indtil nu har set, ved, at man stilfærdigt i en undergrundsbane anbringer et syltetøjsglas, der indeholder biologiske og kemiske våben. Dem kan man nemlig ikke sikre sig imod med nok så meget missilforsvar.

Derfor er det grundlæggende spørgsmål: Når man forcerer våbenkapløbet på det her område, skaber man så større eller mindre sikkerhed? Efter SF's opfattelse klart mindre sikkerhed, fordi man fremmer modsætningsforholdene mellem de virkelige store magter i verden, og det er faren i dag.

(Kort bemærkning).

Mimi Jakobsen (CD):

Jeg vil starte med en meget væsentlig bemærkning til hr. Villy Søvndal: Jeg har i 14 år ikke heddet Stilling Jakobsen, og jeg vil gerne være fri for at hedde det.

Bortset fra det går jeg ud fra, at jeg ikke kan overbevise hr. Søvndal om det urimelige i på-

standen om, at man forcerer et våbenkapløb ved at stille et forsvar op, som er relateret til en ny udvikling, der desværre er kommet i gang efter den kolde krig, hvilket alle kun kan beklage.

Man må dog have lov til at forholde sig til de aktuelle og reelle farer, og jeg har egentlig ikke hørt ret mange herinde bestride, at der er en aktuel fare, idet man ikke ved, hvad de dér røvere kan finde på.

Hele spørgsmålet om, hvorvidt USA så vælger den rigtige sikkerhedsstrategi, vil jeg nu foretrække ikke bliver afgjort i det danske Folketing eller i SF, men i USA.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Til fru Mimi Jakobsen: Jeg beklager navneforvekslingen. Jeg skal gøre mig umage.

Men jeg vil bare gøre opmærksom på det forhold, at det faktisk er lykkedes via våbenaftalerne at få en verden med færre våben fra 1990 og frem til i dag. Det skyldtes, at verdens ledere opførte sig fornuftigt ved afslutningen af den kolde krig og nogle år derefter, og det synes jeg der er al mulig grund til at kvittere for.

Den diskussion, vi står med i dag, er, om den udvikling skal brydes i form af, at man igen skal indlede et våbenkapløb, og om man skal gøre det med henvisning til nogle slyngelstater, der ikke har den militære kapacitet til at være en trussel mod USA. Det er jo det, der er diskussionen. Jeg synes, det er et forkert svar på en forkert problemstilling, men det kan vi formentlig ikke mødes om.

Amerikanerne er jo også af den overbevisning, at jo flere private våben de har i deres hænder, jo større personlig sikkerhed har de i deres liv. Vi er tilfældigvis af den modsatte opfattelse: at våbenniveauet kan nå en højde, hvor det bliver en trussel, og det vil det her projekt efter vores opfattelse ende med.

(Kort bemærkning).

Mimi Jakobsen (CD):

Bare som foreløbig afslutning på dialogen her: Jeg synes, det er fint at kvittere for, at verdens ledere opførte sig fornuftigt og startede nedtrapningen af alt det her. Jeg beder så bare også om, at man bemærker, at en væsentlig part i den nedtrapning var USA, som faktisk havde overmagten, fordi et forarmet Sovjet jo ikke kunne blive ved med at leve op til det.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Ja, det bliver så den sidste bemærkning.

Jeg er altid betænkelig, når man laver en så utrolig ensidig fremstilling af verdens begivenheder, som jeg synes der kom her. Var det virkelig kun USA? Spillede Gorbatsjov ingen rolle i det her? Var det ikke modigt gjort af Sovjets sidste leder at gå ud her? Er han helt slettet af CD's historieskrivning? Spillede han ingen rolle? Spillede de europæiske lande ingen rolle?

Jeg tror da f.eks. også, at de europæiske lande, der på et tidspunkt sagde nej til atomoprustning, Danmark i 1980'erne, var med til at spille en rolle i forhold til det her. Det tror jeg faktisk.

Så jeg synes, der var mange, der opførte sig klogt på det tidspunkt, og det er også derfor, det er så stort et tilbageslag at iagttage en situation, hvor man intet lærte af historien, men starter en ny runde igen.

Anden næstformand (Henning Grove):

Hr. Peter Skaarup som ordfører.

Peter Skaarup (DF):

Jeg vil gerne sige tak til udenrigsministeren for redegørelsen i forbindelse med forespørgselsdebatten og sige tak til SF og Enhedslisten. Jeg synes, det er en fornuftig debat, der er rejst.

Selve det at rejse debatten er fornuftigt nok, men når det er sagt, må jeg så også sige, at Dansk Folkeparti bestemt ikke deler den kritik, den meget hårde kritik, der er rejst over for USA og USA's intentioner omkring etableringen af NMD-systemet, National Missile Defence-systemet. USA har igennem mange år sammen med NATO-landene, de øvrige NATO-lande, garanteret friheden og freden i vores del af verden, og det skal vi takke dem for og ikke kritisere dem i tide og utide.

Er der slyngelstater, der vil angribe USA, angribe lande, som vi normalt sympatiserer med, skal vi selvfølgelig ikke acceptere, at de slyngelstater får frit spil. På den baggrund kan Dansk Folkeparti ikke dele den meget kraftige kritik, som SF og Enhedslisten er fremkommet med her.

Vi må give USA lang snor i forsøget på at bevare deres sikkerhed, deres fred og deres beskyttelse mod de her banditstater, som givetvis kunne finde på at foretage et angreb, hvis det var.

Det er klart, at skal man indføre NMD-systemet i USA, og ønsker amerikanerne at gøre brug af radarsystemer i Grønland, så må vi også i Danmark stille os positive over for det. Men det siger sig selv, at grønlænderne naturligvis skal inddrages i den beslutningsproces, høres om det, deltage i de forhandlinger, der skal være om etableringen af et sådant system, om etableringen af en radarstøtte fra Grønlands side.

Men det siger sig selv, set med vores øjne, at det er klart, at Grønland deltager i rigsfællesskabet, og at det er Danmark, der står for den udenrigspolitiske del her, og det er også Danmark, der derfor må træffe den endelige beslutning, selvfølgelig efter samråd med grønlænderne, om det her.

Vi har bemærket, at den grønlandske landstyreformand, Jonathan Motzfeldt, i nogle meget uheldige udtalelser, i hvert fald i pressen, har sagt, at russerne har vetoret over for det her. Og dér må jeg sige: Dér kan vi i hvert fald ikke i Dansk Folkeparti dele den opfattelse, at russerne skal have nogen vetoret. Vi anerkender ABM-traktaten, og vi synes, det er rigtigt, at man overholder den, at man følger op på den, og at man i videst muligt omfang også respekterer eventuel russisk frygt ved etablering af NMD-systemet, men at Rusland har vetoret, sådan som Jonathan Motzfeldt har udtalt, mener vi ikke. Hvornår har man givet Rusland vetoret med hensyn til, hvad man ønsker at gøre for at beskytte vores del af verden, altså Vestens del af verden? Det ønsker vi altså ikke at gøre, og det kan ikke være rigtigt, at man i den sidste ende skal give russerne den her vetoret.

Og dér må jeg sige, at jeg ikke er enig med den konservative ordfører hr. Per Stig Møller i, at vi skal være meget karrige her. Jeg mener faktisk, vi er nødt til at sige til USA, at ønsker USA det her, må vi i den sidste ende også være parate til at støtte dette, og dér er jeg nok meget mere enig med Venstres ordfører, hr. Svend Aage Jensby, i hans opfattelse her.

Samtidig kan man så sige, at hvis USA mener, det er vigtigt, at man etablerer et sådant system for at beskytte deres territorium, kunne man med lige så stor ret sige, at der jo også er andre NATO-lande, der kunne have krav på en tilsvarende beskyttelse, og dér mener vi da, at man inden for NATO-regi skal begynde at overveje at belyse de konsekvenser, det vil have, hvis man skal etablere et sådant system til dækning af de øvrige NATO-lande.

For det hjælper ikke ret meget, hvis en slyngelstat, Nordkorea eller Libyen eller andre, beslutter sig for at ville angribe USA, som så har et sådant beskyttelsessystem, og så efterfølgende finder ud af, at nej, det vil nok være bedre at angribe en europæisk storby, og at man på den måde vil kunne ramme de institutioner, som vi støtter her i Danmark.

Det kan ikke være rimeligt, og det er derfor, vi mener, at man skal belyse de økonomiske, politiske og også militære aspekter ved en udvidelse af det her NMD-projekt, hvis man i den sidste ende beslutter sig for, at et sådant projekt skal igangsættes.

Og så synes jeg nok, generelt set, når vi ser på debatten her, at SF og Enhedslisten ligesom tager udgangspunkt i, at det her er en offensiv handling. Rent faktisk er der jo tale om, at det er af defensive grunde, altså af beskyttelsesmæssige grunde, man ønsker at etablere et sådant system. Det er jo ikke et system, der skal angribe, nej, det er et system, der skal sørge for, at man kan forsvare sig imod folk, der angriber USA. Derfor er det altså, at debatten er fuldstændig vendt på hovedet, og det bør SF og Enhedslisten også tænke lidt over i deres fremtidige debat herinde.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne bede hr. Peter Skaarup uddybe det synspunkt lidt – det meget interessante synspunkt – at internationale aftaler skal overholdes i videst muligt omfang. Jeg kunne godt tænke mig at få defineret lidt nærmere: Hvad ligger der i begrebet »i videst muligt omfang«?

Og det er jo interessant, for det kan også blive relevant i forbindelse med eventuelle overtrædelser af flygtningekonventioner og andre ting. Derfor er det meget interessant at få at vide, hvad Dansk Folkeparti mener med, at internationale aftaler skal overholdes i videst muligt omfang.

(Kort bemærkning).

Villy Søvndal (SF):

Jeg finder slet ingen grund til at bebrejde hr. Peter Skaarup, at han ikke deler opfattelse med SF. Altså det må jeg sige, det vil jeg godt kvittere for, og jeg deler i øvrigt opfattelsen af, at vi ikke er enige.

Men jeg vil spørge hr. Peter Skaarup, som jeg tror deltog i Forsvarsudvalgets rejse: Den dér slyngelstatsteori kan jo drives ud i det absurde,

hvis man bliver ved. Vi var med Forsvarsudvalget i Madrid. Madrid ligger jo som bekendt tættere på en af slyngelstaterne, nemlig Libyen, end andre gør.

Vi spurgte derfor forsvarsministeren dernede i Spanien, hvordan man havde det med slyngelstaten Libyen, for herregud altså, hvis det virkelig er slemt, så ligger man så tæt på, man ligger jo lige ved siden af, og han svarede – sådan frit efter hukommelsen – at man havde et meget korrekt forhold til Libyen, man havde ingen problemer i Spanien; man var bekymret over fattigdommen og sådan noget i Nordafrika, men det var en anden sag.

Er det ikke interessant, at jo længere man kommer væk fra de dér lande, jo større slyngler opfatter man dem som? Og er det ikke interessant, at den allierede, der bor allertættest – det kan vi jo få officielt besvaret i et spørgsmål til Spanien – opfatter det ikke som nogen trussel, men det gør hr. Peter Skaarup?

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Hr. Keld Albrechtsen spørger, hvad der ligger i ordvalget, om internationale aftaler skal overholdes. Der ligger det i det, at de selvfølgelig skal overholdes, men laver man en ny international aftale på et tidspunkt, så er der altså også mulighed for at overholde en sådan.

Derfor er det, jeg siger, at USA er i gang med nogle forhandlinger med Rusland om den her ABM-traktat og ønsker at ændre den og tillade det her system. Og derfor er der ingen grund til at være mistænksom over for USA, og det er det, jeg opfatter at Enhedslisten hele tiden er og igen i den her debat.

Så siger hr. Villy Søvndal, at det her med slyngelstater passer slet ikke, og at Libyen, som hr. Villy Søvndal siger ligger lige ved siden af Spanien – det vil jeg nu nok sætte et spørgsmålstegn ved, men det er da rigtigt nok, at det er tættere på end USA – er ikke nogen slyngelstat, mener spanierne. Og der kan jo komme mange spændende diskussioner ud af at spørge forskellige generaler og ministre om, hvad de opfatter som slyngelstater, men det, der i hvert fald står fast, er, at i de papirer, vi får i det her arbejde, står det helt klart, at der altså er en opfattelse af, at der er nogle slyngelstater, der bruger terrorisme som våben, og som i givet fald også vil bruge det over for USA, og det må vi henholde os til. Hvad skal vi ellers henholde os til end de papirer og notater, vi får?

Og jeg synes da også, der er god grund til at gøre det i virkeligheden, for vi har jo set f.eks. Osama Bin Laden foretage meget grove terroristangreb i Afrika, og forestiller man sig, at den slags terrorister, der arbejder på verdensplan, også vil gøre det over for andre lande, f.eks. USA eller andre NATO-lande, jamen så er der da grund til at beskytte sig mod det. Det må SF da også være enig i.

(Kort bemærkning).

Villy Søvndal (SF):

Hr. Peter Skaarup spurgte sådan næsten lidt tryglende, hvor han skulle finde sin overbevisning, hvis det ikke var via de notater og skrivelser, der kom.

En anden mulighed er jo fornuft, altså omtanke; det kunne da også anbefales som forsøg. Det her er ikke et tilfældigt land; det er det land, der ligger tættest på, og som ikke opfatter den trussel.

Så siger hr. Peter Skaarup, at Bin Laden, som jeg bestemt deler opfattelsen af formentlig indeholder meget talent i den her verden, kan bekæmpes med det her. Er det nu så sikkert? Er det nu så sikkert? De kendte forsøg, vi har på bakteriologisk og kemisk krig, går ud på – jeg tror, jeg nævnte det i min ordførertale – at man stilfærdigt anbringer et syltetøjsglas på en undergrundsstation. Hvordan bekæmpes det? Det er der al mulig grund til at bekæmpe efter min opfattelse, men det gøres jo ikke ved, at der laves et skjold mod missiler.

Derfor synes jeg, det er en meget sofistikeret diskussion, at man tror, det giver den ultimative sikkerhed. Det gør det ikke. Den ultimative sikkerhed, tror jeg fås ved at bruge nogle af midlerne til en verden, der ikke indeholder de konfliktpotentialer, den nuværende verden gør, men det er jo en helt anden diskussion.

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Hr. Villy Søvndal anbefalede omtanke og fornuft, og det kan jeg så love hr. Villy Søvndal at vi også bruger meget i mit parti. Jeg synes ikke altid, SF lever helt op til samme mål, men det kan vi så diskutere ved anden lejlighed.

Jeg må bare sige generelt om det her, at jeg opfatter SF som et parti, der i høj grad ikke vil være med til at bekæmpe den her slags verdensterrorister, som vi ser, f.eks. Osama Bin Laden og Saddam Hussein. Det kan være, at jeg tager fejl, men det er i hvert fald min opfattelse,

når jeg hører den måde, som SF udtaler sig om de her ting på.

Jeg vil gentage, at jeg mener altså, at USA og vi må have krav på en defensiv beskyttelse over for den slags slyngelstater. Jeg er enig i, at vi ikke kan beskytte os i alle tilfælde mod forskellige slyngelstater, der sættes rundt omkring, men nu taler vi altså om atommissiler, som eventuelt bliver affyret mod USA fra kystlinjen, og dér må det da være et rimeligt krav, at USA må have lov til at beskytte sig mod den slags. Der er jo trods alt forskel på slyngelstater og atommissiler.

Mimi Jakobsen (CD):

Jeg ved ikke, om jeg skal starte med at takke forespørgerne. Det kan da være, det er meget fornuftigt med denne her debat.

Jeg ville bare bede om, at man, når man rejste sådan en debat, så i hvert fald kaldte den det, den skulle hedde. Det her har jo ikke en snus med Grønland at gøre. Der er ingen – måske med hr. Keld Albrechtsen som en lille, hæderlig undtagelse – der overhovedet har interesseret sig for, hvilken påvirkning det her har på Grønland. Det er slet ikke det, der er dagsordenen. Jeg er ked af at sige det til hr. Rosing, som jeg sætter stor pris på, men det har jo ikke optaget sindene.

Det, der har optaget sindene, er den gammelkendte sang: Er det nu USA, der igen skal ud og ødelægge verdensfreden? Og så kunne man ligeså godt spørge om det og så lade være med at blande grønlænderne ind i det, når det alligevel ikke er dem, hjerterne banker for. Jeg ville foretrække, at man havde en reel begrundelse, så vi kunne få den velkendte debat, som vi jo har haft de sidste 25 år herinde.

Jeg vil til gengæld gerne takke udenrigsministeren for besvarelsen. Jeg synes, den rummede en selv for en på dette område ukendt ordfører – jeg er kommet med på et afbud, det kan man sikkert godt høre – udmærket gennemgang af problemstillingerne i det her.

Jeg forstår på forespørgerne – for nu at vende tilbage til dem igen – at der navnlig er to problemer, der optager dem. Det ene er: Vil det give en tilstrækkelig sikkerhed?

Jeg vil gerne for fuldstændighedens skyld gentage, hvad jeg sagde før: Hr. Søvnald kan have alle sine strategiske overvejelser om sine slyngelstater, og det er muligt, at de vil slå ørerne ud i Pentagon og synes, det er en meget interessant teori, men jeg ville dog foretrække, at

vi i det danske Folketing i hvert fald overlod det til USA selv at vurdere ud fra deres egne analyser, hvordan de bedst beskytter sig mod forskellige farer udefra, som de ser, og som jeg er enig i. Det er nok det mest tryggende.

Det andet problem er selvfølgelig også relevant: Er omkostningerne for store – idet jeg dog konstaterer nu igen, at det har i hvert fald ikke noget med omkostningerne for Grønland at gøre, for det er der ingen der interesserer sig for – er de for store?

Jeg vil bare sige: Min og CD's erfaring er, at historien ikke viser, at man fik – hvad var det, det hed? – omtanke og fornuft ud af, at en part i den balance, i den magtkamp, der er og altid har været i verden, bare afstod fra at forsvare sig eller afstod fra at leve op til de trusler, der forelå. Historien viser ikke, at det er det, der skaber fred og fordragelighed. Så nemt er det ikke. Men det er jo præcis den samme diskussion, vi havde i 1980'erne om, at vi fra europæisk side bare skulle lade være med at gøre sådan og sådan, så blev der fred på jord.

Jeg vil gerne sige til hr. Søvnald – som vist ikke er blandt os mere, ikke lige for tiden i hvert fald – at jeg er en stor beundrer af Mikhail Gorbatsjov, men jeg vil også tillade mig at anfægte teorien om, at det alene var ud fra en fredselskende natur, at man afstod fra en videre oprustning i Sovjet. Sovjet var ved at skvatte sammen og havde ikke mulighed for det, og jeg vil sige, at det fik så gudskelov de konsekvenser, at man kunne lave nogle tosidede aftaler.

Udenrigsministeren nævnte i sin besvarelse et punkt, der for mig og for CD er ganske centralt i det her: Naturligvis får USA's beslutning på dette område store konsekvenser for Europa og for NATO, og jeg tror, udenrigsministeren sagde det på den måde – sådan cirka i hvert fald – at NATO og Europa må være interessererede i, at vores største allieret fremstår usvækket. Jeg vil gerne gå endnu videre og sige fra CD's side, at et svækket USA er et svækket NATO. Så enkelt er det. Vi kan ikke på nogen måde i Europa være interesserede i, at USA ikke formår at indtage den rolle i verden, som er balancen i forhold til andre lande.

Så vil jeg gerne slå fast, at naturligvis må enhver da håbe på og tilskynde til, at dette forsvarsarrangement kan komme i stand ved hjælp af forhandling om ændringer af denne traktat. Det er da klart at foretrække, men jeg bliver også nødt til at sige til sidst ligesom hr. Jensby, at for CD er det ikke nogen betingelse i sidste

instans. Vi kender jo ikke de russiske modargumenter. Vi kan ikke på forhånd – det synes vi i hvert fald ikke i CD – give Rusland den vetoret, men vi kan da via NATO-landene, som USA hele tiden er i dialog med, prøve at påvirke, prøve at lægge vægt på, at man får aftalen, og at man kan klare det på den måde. Det vil være det klart lykkeligste. Men CD er i hvert fald ikke parat til allerede nu at sige, at hvis vi ikke kan få den aftale og de ændringer, så er det også slut med USA.

Det var vist nogenlunde, hvad lampen tillader mig at sige.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Fru Mimi Jakobsen spørger: Hvad har Grønland med det her at gøre? Vi taler jo ikke om Grønland overhovedet. Og så siger hun også, at USA jo selv må bestemme, hvordan man vil forsvare sig. Jamen det er jo netop her, Grønland kommer ind, for en del af det her forsværssystem indbefatter jo en ændring af Thuleradaren. Det er derfor, Grønland er med i den her diskussion, og det er derfor, at det her også er et anliggende for det danske Folketing. Vi skal træffe en beslutning, om vi vil godkende, at denne Thuleradar bliver moderniseret eller ej. Der er faktisk mange, der ser frem til, hvad der sker her i Danmark, fordi vi er med i den her beslutning om Thuleradaren.

Så siger fru Mimi Jakobsen, at vi jo hører de gammelkendte toner. Og hvad hører vi så fra CD? Det er, at automatpiloten sættes til, og at USA's sikkerhed er vores alles sikkerhed, at vi skal elske USA, og jeg ved ikke hvad.

Der har faktisk været en diskussion i andre europæiske lande. Jeg nævnte tidligere – og det er mærkeligt, at det ikke kom ind på lystavlen hos den borgerlige opposition i det her Folketing – at i Frankrig, i Tyskland, i en række europæiske lande, er der opstået en meget, meget kritisk holdning til det her amerikanske projekt. Det er faktisk i deres debatter en vigtig pointe, at amerikansk sikkerhed ikke nødvendigvis er det samme som europæisk sikkerhed, og den debat vil jeg også meget opfordre CD til at indtage.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Nu begyndte fru Mimi Jakobsen at tale om, at man ikke skulle give Rusland vetoret, men det spørgsmål, jeg synes er interessant, og som jeg

ikke synes var klart fra CD's ordførers side, er: Skal ABM-traktaten overholdes? Altså skal internationale traktater overholdes? Det er det centrale spørgsmål. Eller har CD Dansk Folkepartis opfattelse af, at de skal overholdes, hvis det er hensigtsmæssigt, og hvis det ikke er hensigtsmæssigt, så behøver man ikke at overholde dem? Skal ABM-traktaten overholdes?

(Kort bemærkning).

Mimi Jakobsen (CD):

Først til hr. Holger K. Nielsen om Grønland:

Jeg er klar over det der med den radar, og jeg er klar over, hvordan det formelt hænger sammen, hvor det her skal udbygges, og hvor det befinder sig henne. Men det, jeg bare havde håbet at høre i debatten, da jeg kom her som ny i kredsen, var lidt om, hvad konsekvenserne for Grønland egentlig er. Det har vi bare ikke hørt noget om, for det var da ikke det, der optog hr. Holger K. Nielsen; det var konsekvenserne for magtbalancen i verden.

Jeg siger ikke, det ikke er interessant. Jeg hørte bare ikke noget fra hr. Holger K. Nielsen, som var ordfører for forespørgerne, om, hvad det er, man er bekymret om for selve Grønland. Der kom en lille smule ind nu om øget arealkrav og sådan noget, men hvad indebærer det egentlig for grønlænderne, for befolkningen og for dens placering her i verden? Det synes jeg havde været relevant, når man selv har fundet på ordlyden. Det er jo ikke mig, der har fundet på ordlyden.

Jeg tror ikke, jeg kan komme det meget nærmere. Med den stemning, hr. Holger K. Nielsen beskriver, og som jeg ikke skal anfægte at der er i de andre NATO-lande: at der er tvivl om det, og at der er kritik osv., må det da i høj grad være en god idé, at de andre NATO-lande taler med USA om det her. Det vil jeg selvfølgelig klart foretrække, og jeg så allerhelst, at man kunne nå til enighed med Rusland. Jeg ville lægge meget vægt på det, men jeg vil ikke i dag stå og sige, at kan der ikke blive en aftale med russerne om ændringer i traktaten, uanset hvilke argumenter russerne bruger for at blokere, så vil jeg på forhånd – nu er det jo ikke mig, der bestemmer det – sige, at så må USA holde fingrene væk fra det her forsvær. Det vil jeg ikke sige i dag. Jeg synes, det er alt for tidligt at begive sig ud på det, og så er det nu altså amerikanerne, der skal forhandle med russerne, og vi kan jo så snakke lidt om det imens. Det er fint.

(Kort bemærkning).

Hans-Pavia Rosing (S):

Forespørgerne har jo hængt denne forespørgsel op på Grønland, fordi radaren ligger i Grønland, og konsekvenserne, ja, dem kan man ikke nævne i løbet af det minut, vi har til korte bemærkninger. Men altså ifølge de papirer, vi har kendskab til, så er det spørgsmålet om en eventuel opgradering af den eksisterende radar, altså bedre software, som det hedder på nudansk, og så i givet fald også en større, en ny, radar i sidste ende.

Det vil ikke kræve et større areal efter de oplysninger, jeg er i besiddelse af, men der er alle de andre konsekvenser for det grønlandske samfund, for Thulesamfundet, for Thuleboerne osv.

Der er i sidste ende også noget økonomi i det. Altså skal vi bare tillade amerikanerne at opgradere og bygge videre og bygge videre? Det får en masse konsekvenser, som vi ikke kender på nuværende tidspunkt, fordi amerikanerne ikke har henvendt sig til os, men de er der, og de dukker formentlig op, jo længere hen i processen vi kommer.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg synes ikke, det er betryggende, at fru Mimi Jacobsens besvarelse af det her er, at man vil foretrække, at internationale aftaler bliver overholdt. Jeg synes ikke, det er betryggende, og jeg vil selvfølgelig ved andre lejligheder prøve at få klarlagt, på hvor mange andre områder det også gælder for CD's holdning, at internationale aftaler er noget, man foretrækker bliver overholdt, men at man er sådan åben over for, at det behøver de ikke at blive.

Jørgen Estrup (RV):

Der er noget ironisk i, at vi her knap 10 år efter, at truslen fra det, som præsident Reagan kaldte The Evil Empire, er forsvundet i og med, at Sovjetunionen gik i opløsning, igen skal diskutere et forsvar mod ballistiske missiler. Det er jo rigtigt, som udenrigsministeren sagde: Dette er ikke SDI, det er ikke stjernekrigsprojektet. Det er for det første ikke rumbaseret, og det er også, i hvert fald på papiret, i første omgang et begrænset system, men som vi jo ved altid kan udvides.

Men fundamentalt bygger det på den samme tankegang, nemlig at man kan imødegå truslen fra a-våben og fra masseødelæggelsesvåben

ved at afvæbne modstanderen gennem et misilforsvar.

Dermed er der også en grad af historieløshed over den diskussion, vi har, og det projekt, vi står over for, for var der noget, man kom til erkendelse af i den kolde krigs tid, så var det, at a-våben nødvendiggør balance mellem a-våben-magterne, og det nødvendiggør nedrustning. Det er, som om man totalt har glemt den erfaring, som man dér indhøstede gennem mange år.

Det var baggrunden for ABM-traktaten i 1972, det var baggrunden for INF-aftalen i 1987, som startede en lang række samtaler a-våben-magterne imellem, specielt USA og nu Rusland, om nedrustning på a-våben-området. Derfor er faren jo ikke kun fra slyngelstater. Faren er også generelt fra a-våben-magter og magter, der råder over masseødelæggelsesmidler, hvis man ikke tager hensyn til balancen på området, hvis man ikke holder spillets regler, og det gælder altså også stormagter.

Så vil jeg godt tage afstand fra det sludder, som jeg synes er blevet sagt fra denne talerstol om, at debatten har karakter af antiamerikanisme. Det er dog utroligt, at man ikke skulle kunne føre en sådan debat i det danske Folketing, som føres for fuldt tryk i USA og bl.a. rummer folk som Paul Nitze, der i sin tid var Reagans hovedforhandler, og som er meget kritisk over for de planer, der ligger på bordet.

Det afgørende er at få debatten om, hvilke farer og hvilke eventuelle fordele der er ved dette system, og der er specielt fare ved dette system, hvis det gennemføres ensidigt. Det er helt afgørende, at man fra USA's side erkender behovet for en gensidig forståelse ikke blot med Rusland, men med alle a-våben-magter, og i den forstand har en forståelse af, at dette har global betydning. Hvis man ikke gør det, så undergraver man for det første grundloven på området, ABM-traktaten, og man kan ikke undgå at igangsætte en ny våbenspiral, som de, der føler sig afvæbnet, nødvendigvis må imødegå ved at skaffe sig flere og mere effektive våbensystemer.

Man ødelægger yderligere mulighederne for et forsøgsstop på a-våben-området, og man belaster forholdet til Rusland, hvilket spiller en ganske betydelig rolle for Europa. Man må jo i Frankrig og England desuden imødegå, at man reduceres til andenrangs a-våben-magter, og det kan selvfølgelig ikke undgå at belaste NATO's indre sammenhold og stabilitet. Et

system af denne slags gennemført ensidigt kan ikke undgå at komme til at spille en rolle også for de lande, der indgår i systemet, og dermed har vi jo Grønland og Thule inkl. Danmark placeret præcist i en vigtig rolle.

Endelig vil jeg ikke glemme at nævne, at der også er en forureningstrussel bundet til et system af denne karakter.

Det er altså ikke svært at finde farerne ved det, men det er vigtigt at få debatten og at få den i et åbent lys uden de over- og undertoner af rygmarvsreaktioner, som vi desværre også har oplevet i dag.

Jeg er meget glad for, at regeringen så klart har markeret, at den bygger på dagsordenen fra marts 1987. Jeg synes, det er vigtigt, at man i det videre forløb sikrer sig, at man på europæisk plan forener kræfterne i en samtale om dette projekt med USA. Der er store europæiske og NATO-interesser involveret i dette. Dem må man sørge for at varetage bedst muligt, og endelig synes jeg – det er måske noget, som ikke mindst vores tyske naboer vil interessere sig for – at dette jo gør det helt naturligt nu at få den generelle NATO-debat om den nukleare strategi.

Tredje næstformand (Poul Nødgaard):

Det passer også med de 5 minutter.

Hr. Søren Søndergaard som ordfører.

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil godt starte med at sige tak til udenrigsministeren for en eksorbitant fremlæggelse af det amerikanske synspunkt på NMD. Faktisk kunne amerikanerne vel ikke have fremstillet deres synspunkter mere klart, mere udtømmende og mere loyalt, end udenrigsministeren gjorde i sin besvarelse, og det skal han have tak for, for det er selvfølgelig vigtigt for os at kende de amerikanske synspunkter helt til bunds. Det eneste, jeg sådan set mangler, i stil med andre ordførere, er: Hvad mener den danske regering egentlig?

Nuvel, vi fik at vide, at regeringen fortsat ønsker, at »Thuleradarens anvendelse ikke er i strid med gældende internationale aftaler«, og det er jo bestemt betryggende, at regeringen ikke ligefrem ønsker, at Danmark skal medvirke til at bryde internationale aftaler.

Vi fik også at vide i udenrigsministerens besvarelse, at regeringen fortsat vil rådføre sig med Det Udenrigspolitiske Nævn i sagen. Det synes vi også er meget klogt, måske især i den-

ne tid og måske ikke mindst af hensyn til regeringen selv.

Men hvad mener regeringen om selve sagen, om opstillingen af det amerikanske missilsystem, som i sidste ende skal kunne, som det hedder, imødegå mange meget avancerede sprænghoveder? Er det et internt amerikansk anliggende, som ikke vil få konsekvenser for den øvrige verden, eller vil opstillingen få omfattende konsekvenser for stabilitet og sikkerhed i hele verden? Og i så fald: Vil det få en positiv konsekvens, eller vil det få en negativ konsekvens? Hvad mener regeringen? Problemet er, at vi ikke bare har fået antydningen af et svar på de her spørgsmål.

Efter Enhedslistens opfattelse vil udviklingen og opstillingen af NMD få alvorlige negative konsekvenser for sikkerheden så vel militært som socialt.

I årtier har vi fået tudet ørerne fulde om terrorbalancens velsignelser: Freden blev ikke sikret gennem fred, freden blev sikret gennem truslen om udslettelse! Det var denne logik, der førte til, at det blev set som et stort fremskridt for civilisationen, at der ikke alene var atomvåben nok til at udslette alt levende liv på jorden én eller to gange, men utallige gange.

I dag oplever vi et begyndende attentat på terrorbalancen: USA vil ikke længere være med, ikke på den måde, at det vil afskaffe terrorbalancen ved at afskaffe terroren, men ved at begynde at afskaffe balancen. Det er jo ikke tilfældigt og formentlig ikke et udtryk for en speciel ondskab hos USA; det er udtryk for, at verden har udviklet sig på en måde, hvor USA er den centrale stormagt, den eneste stormagt, og har muligheden for at diktere andre lande. USA har mulighed for at blande sig i andres anliggender, USA vil have mulighed for at true andre lande, angribe andre lande, intervenere i andre lande, og man ønsker at gøre det på en sådan måde, at man ikke risikerer et gensvar.

Vi synes, at det er et og meget grundlæggende spørgsmål, som der skal tages stilling til, er, om et land får den mulighed, og vi vil godt lade være med at diskutere, at det er USA, der får den mulighed, for vi er ikke specielt interesserede i at gøre det til en diskussion om USA. Vi ville også være interesserede, hvis f.eks. Rusland havde den mulighed, hvis Rusland havde mulighed for at opbygge et missilforsvar, der gjorde, at det kunne angribe andre lande uden risiko for selv at blive angrebet eller få konsekvenser af disse angreb. Jeg ville meget

nødigt have, at Rusland havde et sådant missilforsvar, det vil jeg godt sige, meget, meget nødigt.

Selvfølge lig kunne man måske komme i tvivl, hvis der var et land, som stod for uselvisk renhed og retfærdighed, som så at sige var verdenssamfundets svar på Batman, der altid gjorde det rigtige og forsvarede de rigtige interesser, men sådan er det jo ikke, heller ikke med USA, heller ikke uanset hvor venligt man kigger på USA.

Tag USA, som systematisk nægter at betale kontingent til FN til tiden, USA, som ikke vil være med til at lave en international krigsforbryderdomstol permanent til at dømme folk, som på det mest grusomme overtræder international lov. Det er da bare nogle eksempler, der viser, at der også i det land er andre interesser end bare rene og uselviske motiver.

Vi ønsker ikke, at nogen lande skal få en mulighed for dels at være i besiddelse af atomvåben, dels at kunne bruge de atomvåben uden at blive ramt af andre. Vi vil godt være med til at ophæve terrorbalancen, men terrorbalancen skal ophæves ved, at man fjerner atomvåben, og ikke ved, at man giver nogle enkelte lande monopol på at kunne udløse dem. Det er det centrale argument.

Så er der derudover en masse andre argumenter, hvor det største er det våbenkapløb, et sådant projekt vil udløse, og det er et spørgsmål om de omkostninger, det giver, omkostninger, som frem for alt kunne bruges til at gøre verden mere sikker. Vi snakker om 375 mia. kr. bare i de første faser. Det er mildest talt mange penge, som kunne bruges til bl.a. at støtte demokratiske og sociale kræfter i nogle af de slyngelstater, som det for alt i verden gælder om at komme af med, jo før desto bedre.

Jann Sjørnsen (KRF):

Jeg vil godt indledningsvis takke udenrigsministeren for besvarelsen, som jeg synes på mange måder var afbalanceret, også i en situation, hvor vi ikke ved, hvad det bliver til, hverken med de amerikanske forhandlinger med russerne eller med NMD-systemet som sådant, og også fordi jeg syntes, udenrigsministeren lagde meget vægt på at understrege, at det grønlandske hjemmestyre skal holdes orienteret og også inddrages i denne sag, selvfølge lig i særdeleshed når det drejer sig om de konsekvenser, et eventuelt NMD-system måtte få for Grønland.

NMD-systemet er rettet mod de såkaldte slyngelstater og dermed ikke mod Rusland. Så kan man jo diskutere, hvad en slyngelstat egentlig er, og hvad det er for en trussel, de såkaldte slyngelstater udgør. Jeg mener, at de udgør en reel trussel ikke bare mod USA, men også mod verdenssamfundet som sådant og dermed også mod Danmark, og netop derfor mener jeg ikke, man kan fortænke amerikanerne i at overveje et nyt missilforsvar.

Men NMD-systemet kræver en tilpasning af ABM-traktaten, og derfor pågår der jo forhandlinger mellem Rusland og USA, og det er helt afgørende, at de forhandlinger lykkes, også af hensyn til, hvordan vi i Folketinget i Danmark skal vurdere NMD-systemet.

For Kristeligt Folkeparti at se vil det være meget ulykkeligt, hvis USA går enegang og dermed bryder ABM-traktaten, fordi det så kan være med til at indlede et nyt våbenkapløb med også Rusland som aktør, og så står vi uægtelig i en helt anden situation, end vi gør i dag, også med hensyn til at skulle vurdere NMD-systemet.

Derfor vil jeg også godt opfordre udenrigsministeren og regeringen til at lægge vægt på en dialog også i NATO-sammenhæng om det her system, for det er ikke alene et amerikansk anliggende, det får også betydning for NATO-partnerne i øvrigt.

Vi tillægger det i den forbindelse afgørende betydning, at USA har tilkendegivet, at man fortsat ser ABM-traktaten som en hjørnesteen i den strategiske stabilitet. Det er et vigtigt udgangspunkt, også i forhold til, at vi på nuværende tidspunkt, hvor vi har haft en debat, og hvor vi ikke kender de fulde konsekvenser, må sige, at der pågår forhandlinger, og at vi har tillid til, at de forhandlinger fører til en aftale også med russerne, sådan at vi ikke oplever, at et NMD-system giver anledning til et nyt våbenkapløb, men giver anledning til, at vi får et bedre forsvar over for de såkaldte slyngelstater.

Tom Behnke (FRI):

Man kan jo med rette stille spørgsmål: Hvorfor skal vi have den her debat? Hvorfor er forespørgslen formuleret, som den er? Er det, fordi forespørgslerne har en ægte og reel bekymring for Grønland? Dertil er svaret: Nej, det er det ikke.

Det er jo ganske tydeligt, også med de formuleringer, der bliver brugt, at det er de gamle kendte socialistiske og kommunistiske an-

greb på USA, der gør sig gældende igen. Nu har man blot fundet et nyt begreb, et nyt sted at prøve på at drive en kile ind. Det er det, man så ønsker at gøre, og det er det, man prøver på at gøre, men det vil ikke lykkes denne gang.

Heldigvis er tiden gået, heldigvis kan vi i Frihed 2000 konstatere, at regeringen ikke længere er med på den galej, som regeringspartierne ellers tidligere har været på, og det er vi glade for.

Vi er utrolig glade for den besvarelse, som udenrigsministeren gav her i dag på forespørgslen. Vi er meget enige med udenrigsministeren, og vi ser med tilfredshed på, at regeringspartierne ikke længere har de holdninger, som de havde op igennem 1980'erne.

Vi er i Frihed 2000 lodret uenige med SF og Enhedslisten i deres forsvarspolitik og specielt deres forsvarspolitik, når vi taler om NATO og USA. Til gengæld er vi i Frihed 2000 helt enige med CD i det meget flotte indlæg, der blev holdt herfra, og for så vidt også med regeringen i den politik, som regeringen lægger for dagen i dag.

Vi skal være taknemlige for, at NATO har sikret freden, stabiliteten og demokratiet i Europa igennem adskillige årtier. Vi kan ikke være taknemlige nok.

USA har altid spillet en afgørende rolle også inden for NATO, og vi må jo konstatere, at kun et stærkt og uanfægtet USA er i stand til at sikre freden i NATO og dermed i Europa. Derfor er det vigtigt, at USA er stærk. Det er vigtigt, at USA ikke vil kunne blive truet af forskellige andre stater uden for NATO-området, som det er blevet omtalt i dag. For i det øjeblik, hvor NATO eller USA vil kunne blive truet af disse lande, så er USA i en svækket rolle, og en svækket rolle er ikke gavnlige. USA har jo flere gange sikret freden og demokratiet i Europa, og det skylder vi dem tak for, og den vil jeg gerne give udtryk for.

Når vi taler om systemet her, NMD-systemet, så må Rusland kunne bringes til at forstå nødvendigheden af et forsvarssystem. Rusland må kunne bringes til at forstå, at verden ser anderledes ud i dag. Vi taler ikke længere om en øst-vest konfrontation, men måske nærmere om en nord-syd konfrontation. Det bør Rusland kunne overbevises om. Og hvis Grønland skal involveres, og det ser det ud til at de skal, så er det vigtigt, at vi har respekt for Grønland, og at vi har respekt for de beslutninger, der bliver truffet i Grønland.

Frihed 2000 har altså det synspunkt, at vi fuldt ud bakker op bag NATO. Vi giver fuld opbakning til USA. Vi har respekt for Grønland, men vi har også forståelse for bekymringen i Rusland. Men den bekymring er vi ret overbevist om kan ryddes af vejen, hvis blot man indgår i dialogen og overbeviser Rusland om, at systemet her ikke er til for at optrappe en øst-vest konfrontation, men for at sikre, at nord-syd konflikten ikke udvikler sig yderligere.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Jeg vil begynde med at takke ordførerne for deres bidrag til en god debat om et – som det er fremhævet – overordentlig vigtigt emne.

Lad mig, inden jeg går i gang med betragtninger i øvrigt over debatten, lige sige til hr. Keld Albrechtsen, at de forhandlinger, der er forudset mellem på den ene side USA og på den anden side Grønland/Danmark om udskillelse af Dundasområder på Thulebasen, vil gå i gang i næste måned.

Lad mig først understrege endnu en gang, at der ikke foreligger en amerikansk beslutning om at iværksætte NMD. Der foreligger ingen konkret henvendelse til Danmark og Grønland vedrørende Thulebasens inddragelse, men der foregår forhandlinger mellem Rusland og USA.

Disse forhandlinger blev iværksat den 20. juni sidste år, og jeg synes, at disse forhandlinger er blevet underbelyst i debatten i dag. Det har spillet en meget ringe rolle i de overvejelser, som jeg har hørt fra hr. Villy Søvndal og fra hr. Søren Søndergaard og andre, at Rusland og USA faktisk blev enige om at indlede forhandlinger.

Hvad var grundlaget for disse forhandlinger? Ja, grundlaget er jo bl.a., at ABM-traktaten også indeholder en forpligtelse under art. 13 til at overveje mulige ændringer i den strategiske situation, som har betydning for ABM. De forhandlinger, der foregår, foregår altså på basis af ABM-traktaten. Det er det ene, jeg vil sige om disse forhandlinger.

Det andet, som jeg også fremhævede i mit første indlæg, men som måske skulle have haft en stærkere placering, er, at diskussionerne om ABM-reduktionen starter samtidig med forhandlingerne om START III om yderligere reduktion i de strategiske atomvåben. Og det lyder såmænd sådan på engelsk i slutningen af erklæringen fra Köln den 20. juni sidste år: »Discussions on START III and the ABM-treaty will begin later this summer.«

De er udtrykkeligt kædet sammen, disse forhandlingsforløb, og så udtrykker i øvrigt begge parter til sidst deres tro på og tillid til, at de i fællesskab med disse forhandlinger kan bidrage til at føre den strategiske stabilitet og sikkerheden for begge nationer. Det er grundlaget.

Hr. Villy Søvndal filosoferede over, om verden var blevet mere sikker. Det er jo en stor diskussion. Den er vel på det strategiske område i henseende til truslen for det store sammenbrud og krig blevet sikrere, men til gengæld har vi jo set mange andre blodige begivenheder udspille sig, som ikke involverede strategiske våben, men desværre nok så mange konventionelle våben og andet stads.

Jeg synes, at vi lige skal kigge et øjeblik på hele udviklingen på det nukleare område for at vurdere sikkerhedsudviklingen.

START II blev indgået den 3. januar 1993. Den er blevet ratificeret af USA i 1996, men mangler stadig væk at blive godkendt i den russiske Duma. START II forpligter USA og Rusland – begge to – til inden år 2007 at reducere antallet af offensive strategiske atomvåben til højst 3.500 sprænghoveder.

Som sagt er der nu enighed om at påbegynde forhandlinger om START III, der forventes at nedbringe antallet af sprænghoveder til 2.000-2.500, og hermed vil de to landes atomarsenal fra den kolde krigs tid være reduceret med 80 pct.

Endvidere kan jeg oplyse, at USA unilateralt uden for dette siden 1988 har afmonteret mere end 13.000 nukleare sprænghoveder og reduceret det ikkestrategiske nukleare lager med 80 pct. Det er på den baggrund, forhandlingerne om ABM-revisionen skal ses. De foregår på basis af ABM-traktaten, og de foregår altså med baggrund i bestræbelser for yderligere at nedbringe det nukleare arsenal. Det er selvfølgelig et kernespørgsmål i denne debat, hvorledes man vurderer ABM-traktaten, og lad mig da sige meget klart, at Danmark til stadighed i denne debat understreger den fundamentale betydning, vi tillægger ABM-traktaten som en af hjørnestenene i det internationale samkvem.

Samtidig synes jeg, det skal siges og gentages her, at USA har givet udtryk for, at man er juridisk forpligtet til og politisk indstillet på at bevare ABM-traktaten, og ABM-traktaten kan som bekendt ikke ændres, uden at begge parter er indforstået. Det er, hvad jeg har gjort gældende her i spørgetiden i Folketinget, og jeg vil gerne gentage her, lige så vel som jeg vil gen-

tage, hvad jeg sagde i et svar til hr. Hans Engell den 9. februar, at dagsordenen af 5. marts 1987 om Thuleradaren og heri formulerede retningslinjer fortsat er en fast bestanddel af den danske politik vedrørende Thuleradaren.

Det er blevet fremhævet, og det er jeg enig i, at den danske regering har et ansvar i denne sag. Ja, vi har et stort ansvar. Vi har et ansvar over for Folketinget. Vi har et ansvar over for det grønlandske hjemmestyre og Landsting, og jeg kan forsikre hr. Hans-Pavia Rosing, der talte på Socialdemokratiets vegne, om, at der er vilje til at lytte til de grønlandske synspunkter.

Lad mig slutte med en mere overordnet betragtning. I disse år sker der fantastiske teknologiske forandringer i verden, ikke bare forandringer, men virkelige skred i udviklingen. Det er forandringer, som har fantastiske perspektiver, og som vil komme til at dominere udviklingen i dette nye århundrede. Der er store muligheder for at forbedre menneskers vilkår med den ny teknologi, men selvfølgelig er der også nye farer i den ny teknologi.

Jeg tror ikke, det kan undgås, at det med den ny teknologi vil være muligt at udvikle våbentyper, som vi i dag ikke kender, og som vi i dag vel ikke har fantasi til at forestille os – jeg har ikke. Hvad der kan lade sig gøre at udvikle af våbentyper om 10 og 20 år med anvendelsen af de nye teknologier er jo næsten ikke til rumme. Det rummer selvfølgelig også risici for ustandselige forandringer i såkaldte militære balancer. NMD er et sådant muligt fremtidigt forsvarsvåben, men der kan jo tænkes mange, mange andre våbensystemer om 10 og 20 år.

Stillet over for en sådan udvikling, så ser jeg ikke anden holdbar løsning på det her, end at vi skal gøre os de yderste anstrengelser for at skabe et internationalt samfund, der er reguleret ved regler, og udbrede og konsolidere demokratiet.

Det er jo i alle sammenhænge diktaturstaterne, der truer. Det er denne verdens Saddam'er og Milosevic'er, og hvad de nu hedder alle sammen, inklusive den nordkoreanske leder. Det er derfra, farerne vil true, uanset hvilken teknologisk udvikling vi forestiller os. Og derfor er den demokratiske udvikling hele tiden bestræbelsen på at skabe demokrati, og økonomisk og social udvikling er selvfølgelig den bedste sikring, man kan tænke sig. Og det er derfor også så vigtigt, at vi fra dansk side gør en konsekvent indsats på disse områder.

Lad mig – det tror jeg man vil tillade mig – sige en særlig tak til hr. Jørgen Estrup for hans indlæg her i dag. Jeg er bekendt med, det formentlig var hr. Jørgen Estrups sidste tale fra Folketingets talerstol, inden han tiltræder andet arbejde, og det var som altid tænksomt og indsigtfuldt, og det er jo i det hele taget det, der har præget hr. Jørgen Estrups indlæg her i salen igennem årene. Og tak for det.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Udenrigsministeren sagde to ting, som jeg er glad for og enig i. Den ene er bemærkningen om, at det afgørende er den sociale og demokratiske udvikling. Det er den bedste garant.

Men det er klart, at der er en sammenhæng mellem mulighederne for især social udvikling og så, hvor mange penge der bliver brugt på våbensystemer. Der er en nøje sammenhæng. Og problemet er ikke, om USA har råd til det, og hvor mange fattige der er i USA. Problemet er, hvis det udløser et våbenkapløb, der trækker andre med.

Det fører mig så over til den anden bemærkning, hvor jeg sådan set også er enig i ministerens udgangspunkt og positiv over for, at udenrigsministeren, i modsætning til hvad vi har hørt fra en række partier her, Dansk Folkeparti, Venstre og Centrum-Demokraterne, klart slår fast, at ABM-traktaten kun kan ændres, hvis der er enighed mellem Rusland og USA, og at Danmark ikke vil acceptere en anden ændring end den, vi kan blive enige om.

Men problemet er jo, at det ikke fritager regeringen for at have en holdning til de ændringer, som de måtte komme med. Jeg ville i hvert fald ikke sætte min store lid til Rusland. Det tror jeg heller ikke at regeringen vil. Rusland er et land, som vel kan købes på mange områder, og problemet er, at selv hvis Rusland og USA bliver enige om nogle ændringer af ABM-traktaten, som f.eks. ikke har kinesernes opbakning, og det fører til et våbenkapløb fra Kinas side, som vil udløse, at Indien forsøger at følge med, hvilket udløser, at Pakistan forsøger at følge med, så vil vi have et våbenkapløb, hvor noget, som USA og Rusland kan blive enige om, i virkeligheden vil være dybt skadeligt for verdensudviklingen.

Derfor denne opfordring til regeringen om ikke bare at satse på, hvad Rusland og USA kan blive enige om, men på et eller andet tidspunkt at finde sine egne ben og have en holdning til

det og også fremlægge det i de internationale diskussioner.

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg synes, det har været en interessant debat, vi har haft i dag. Jeg synes stadig væk, at oplægget fra regeringen var for ukritisk og for svagt i forhold til de her planer, men på den anden side er det også vigtigt, at det i hvert fald er blevet understreget, at den danske regering går ind for, at internationale aftaler skal overholdes. O.k., noget andet ville måske også være lidt overraskende, men i betragtning af, hvad der er kommet af betragtninger fra partierne Venstre og Dansk Folkeparti og CD, så er det dog en positiv ting – man bliver jo fornøjet med lidt efterhånden – at den danske regering i hvert fald siger, at man skal overholde internationale aftaler. Godt nok.

Jeg er også enig i udenrigsministerens betragtninger til sidst omkring forholdet mellem militær sikkerhedspolitik og social sikkerhedspolitik. Ikke mindst i en debat, som vi har haft her i dag, er det vel vigtigt at have det perspektiv for øje: Hvor bruger vi pengene bedst? De her hundredvis af milliarder kroner, kunne vi bruge dem på en bedre måde ved, at vi forebyggede de konflikter, som opstår, og som i høj grad skyldes sociale forhold? Eller skal vi blive ved med at poste penge i højteknologisk forsvar, som i virkeligheden ikke hjælper ret meget og har den modsatte effekt? Den debat synes jeg også at vi skal have omkring de her ting, og det håber jeg også på at vi kan fortsætte med.

Jeg synes, der var nogle interessante indlæg, dels fra hr. Jørgen Estrup, dels fra hr. Per Stig Møller.

Hr. Jørgen Estrup, som formentlig holdt sin sidste tale her i dag, holdt en fremragende tale, synes jeg, hvor han jo netop ud fra en solidarisk holdning til NATO-samarbejdet, til det vestlige samarbejde, samtidig havde en kritisk distance til det her projekt og påpegede de problemer, der også er i det. Den tale var i virkeligheden ikke særlig anti-vestlig. Det var en tale, der bliver holdt af ledende partier i andre europæiske lande, Frankrig og Tyskland. Selv i Storbritannien er der en langt mere kritisk holdning til det her projekt, end det ofte kommer frem i den danske debat. Og jeg synes, det er vigtigt, at vi kan få en debat om de her ting, som vi forhåbentlig kan fortsætte, og som ikke udelukkende går på automatreflekserne – om man er for eller

imod USA – men også går på: Hvad er de konkrete farer i det her? Jeg synes det var fint, at hr. Estrup fik påpeget det.

Tilsvarende med hr. Per Stig Møller, som jeg også synes fik understreget, at der reelt er problemer i det her. Det kan sætte en ny rustnings-spiral i gang. Vi er nødt til at overveje: Jamen hvis nu det betyder, at russerne opruster, hvis kineserne opruster, er det så ikke også et ansvar, vi må diskutere i det her Folketing og her i Danmark? Jo, det er det. Og det er grundlæggende det, det her drejer sig om.

I betragtning af det så er det altså afgørende, at vi fortsætter den her diskussion. Vi er meget tilfredse med, at vi ikke nødvendigvis skal vedtage en vedtagelse i en debat som den her, for vi tager det som en første diskussion. Det er rigtigt nok, at det først er til sommer, der formentlig bliver truffet en beslutning; der har været lidt uheld med forsøgene, men alle regner jo alligevel med, at der bliver truffet en beslutning her til sommer. Men så er det bare, at vi siger, at så er det altså vigtigt, at der kommer nogle signaler også fra dansk side i forhold til den amerikanske debat, for det her er vigtigt.

Hvis vi tager russerne: Der er faktisk adskillige, der er af den opfattelse, at det selvfølgelig kan få konsekvenser for START II-ratifikationen, men måske endnu mere alvorligt for INF-traktaten, at russernes modsvar på det her kan blive, at de siger INF op, og at de begynder at opruste på mellemdistanceområdet, så Europa bliver gidsel i en ny russisk oprustningsbølge. Jamen er det i vores og Europas interesse?

Kineserne har været nævnt. Hr. Søren Søndergaard var inde på, at den kinesiske oprustning var et problem. Det er den måske ikke i første omgang så meget i forhold til Europa, men den vil jo også have nogle meget vidtgående globale konsekvenser i forhold til hele sikkerhedssituationen.

Med andre ord kan der komme en kædebevægelse i gang, og det har vi også ansvar for i det danske Folketing at forholde os til. Vi har et ansvar for at forholde os til, om det her giver maksimal sikkerhed i forhold til, hvad det har af negative konsekvenser.

Derfor har jeg været glad for debatten i dag. Jeg håber meget på, at man både i Forsvarsudvalget og i Udenrigspolitisk Nævn og i andre sammenhænge kan fortsætte debatten, måske gennem høringer, gennem offentlige diskussioner. Det er helt, helt afgørende, at den danske

offentlighed kommer ind i den her vigtige debat.

(Kort bemærkning).

Svend Aage Jensby (V):

Må jeg sige til hr. Holger K. Nielsen, at jeg ikke synes, det er fair, og at det ikke er rimeligt at sige: Venstre ønsker ikke at overholde internationale aftaler. Det er ikke rimeligt.

Jeg fremhævede adskillige gange, hvor vigtigt det var at få ABM-traktaten ændret, som der er en revisionsbestemmelse om kan ske, som udenrigsministeren lige har redegjort for. Det lagde jeg vægt på skete. Men det, jeg så fjede til, er: Mit parti går ikke med til at sende nogle signaler til russerne om, at hvis de bare stiller sig op ad væggen og ikke vil noget som helst, så skulle vi lægge hindringer i vejen for Amerika. Det vil dog give amerikanerne en ufattelig dårlig forhandlingsposition. Det er det, jeg siger.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Det er jo næsten unødvendigt, for hr. Jensby gentager det jo. Det er fuldstændig korrekt, at der er en revisionsbestemmelse, hvor USA og Rusland, hvis de er enige, kan ændre ABM-traktaten. Og med formuleringerne om, at man ikke vil give Rusland vetoret, så har man sagt, at man kan forestille sig, at man kører uden om ABM-traktaten. Det kan ikke siges tydeligere. Det var nøjagtig den samme melding, vi fik fra Dansk Folkeparti – hr. Skaarup nikker – og fra Centrum-Demokraterne. Hvorimod det heldigvis var den modsatte melding, vi fik fra Det Konservative Folkeparti og Kristeligt Folkeparti. Og det er vi glade for, for vi kan have vores uenigheder, men hvis vi ikke kan blive enige om, at de aftaler, vi har indgået, dem overholder vi, så har vi altså et problem.

Hermed sluttede forhandlingen

Meddelelser fra formanden

Tredje næstformand (Poul Nødgaard):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 29. februar 2000, kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den dagsorden, der er opslået i salen.

Med hensyn til de øvrige møder i den kommende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 12.22
